

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Versijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

HET STATUUT DER AMBTENAREN ALS EERSTE STRUCTUURHERVORMING DER RIJKBESTUREN.

De uitwerking van het koninklijk besluit van 2 October 1937, dat onze bestuursinstellingen zoo diep komt wijzigen, is de eerste phase uit het complex problemen der administratieve hervorming, die door den Koninklijken Commissaris heer L. Camu, met zulke ongewone beslistheid werd aangepakt en verder zal doorloopen tot de hergroepeering der onderscheiden departementen, de rationaliseering der werkmethode, het centraliseeren der administratieve gebouwen zoomede de heraanpassing van de wedden en bezoldigingen.

Deze structuurhervorming kwam zich met des te grooter noodzakelijkheid opdringen, daar de wetenschappelijke vooruitgang, in de naoorlogsche periode, sterk zijn stempel heeft gedrukt op de administratieve economie en we de bestuursbedrijvigheid, onder het impuls van diverse factoren, immer verder zien ingrijpen in de handelingen van het privaat gemeenschapsleven.

Het kwam er dus vooral op aan, met het oog op een doelmatige bescherming van de belangen zoowel van de staatsburgers als van de ambtenaren zelf, de groote administraties aan de nieuwe sociaal-economische stroomingen aan te passen en de verhoudingen tusschen het abstract begrip «openbare besturen» en hun levende organen de «ambtenaren» vast te omschrijven.

In dit verband moeten we er op wijzen dat het karakter van den rechtstoestand van de

openbare ambtenaren steeds onzeker is gebleven en het de besturen zelf immer moeilijk is gevallen hun rechten en verplichtingen nauw te preciseren.

De onzekerheid van den aard der juridische betrekkingen tusschen den ambtenaar en zijn werkgever, vindt niet alleen haar oorsprong in een tekort aan wettelijke en reglementaire bepalingen, in het arsenaal onzer administratiefrechterlijke instellingen, doch veel meer in een te lang volgehouden onlogische rechtspraak van de gewone rechtbanken.

Zoo we hier de evolutie van nabij volgen, komen we tot de vaststelling dat het Hof van Cassatie, bij zijn arrest van 21 April 1892, slechts dezen, welke door rechtstreeksche of onrechtstreeksche afvaardiging van de wet belast zijn met de uitoefening van het imperium van den Staat, als ambtenaren qualificeerde.

Het was aldaar gebleken dat deze restrictieve begripsverklaring logischerwijze aanleiding moest geven tot het vastleggen van een subtiel onderscheid tusschen de dragers van dit imperium, de hogere ambtenaren, en de lagere agenten of aangestelden en alzoo veranderlijk ging inwerken op den rechtstoestand van de Rijksambtenaren, waarvan de eenen in een publiekrechtelijk, de anderen in een privaatrechtelijk verband tegenover het bestuur kwamen te staan.

Het baart dan ook geen wonder dat de door de rechtspraak ingenomen stelling bij de rechts-

geleerden geen blijvenden ingang heeft kunnen vinden en de theoretici tot de breedere, op heden nog geldende opvattingen zijn gekomen, dat de ambtenaar op bestendige wijze moet verbonden zijn aan een ten bate van het algemeen belang ingerichten openbaren dienst. (1).

Bovendien is het niet van belang ontbloom aan te stippen dat het concept «ambtenaar» niet op dezelfde wijze werd geïnterpreteerd door de rechtspraak en de rechtsleer eensdeels en de openbare besturen anderdeels. Naar de administratieve terminologie, worden slechts de beambten, welke ten minste den graad van onderbureelhoofd of bureelhoofd hebben verworven en door den Koning benoemd werden, aangezien als eigenlijke ambtenaren terwijl de andere ondergeschikte agenten blijven.

Het spreekt vanzelf dat de aldus gevestigde dualiteit noodlottig moest worden voor de bescherming van de rechten en de belangen van de ambtenaren in den schoot zelf der administratie.

Bij de concrete formuleering van het administratiefrechtelijk begrip, waarin de aard van de functies der Rijksambtenaren opgesloten ligt, heeft het nieuw statuut afgebroken met de beperkende interpretatie der vroegere rechtspraak en stelling gekozen voor het standpunt der rechtsleer, die in de gepresteerde diensten een vast verband ziet tusschen het bestuur en zijn beambten, zonder onderscheid naar gelang het den materiëelen handarbeid of het intellectueel verstandswerk geldt.

In tegenstelling met de in de vaste kaders der administratieve hiërarchie opgenomen ambtenaren, valt het tijdelijk personeel slechts gedeeltelijk onder toepassing van de onlangs van kracht geworden reglementeering en blijven de wederzijdsche rechten en verplichtingen, de bezoldiging en de afdanking geregeld bij de bepalingen der wet van 7 Augustus 1922 op het bediendencontract. (2)

Zoo zulks wel aan te nemen is voor het hulp-personeel, dat enkel zijn toevallige en onregelmatige medewerking aan den Staat verleent, zijn we de meening toegedaan dat de gelijkstelling van den rechtstoestand der tijdelijke beambten met dien van de definitieve ambtenaren, in haar algeheelen omvang, toch kan gerechtvaardigd onder de welbepaalde voorwaarde dat het tijdelijk personeel zijn doorlopende activiteit zou wijden aan de te volbrengen Staatsprestaties. Wel zullen de tijdelijke Rijks-

beambten, voortaan nog alleen, voor een zekeren termijn en voor buitengewonen arbeid worden aangeworven, doch het staat buiten kijf dat de prestaties voor sommige groote openbare, burgerlijke als militaire werken, zoomede voor de uitwerking en de toepassing der belangrijke sociale wetten, in verband met de werkloosheid, de algemeene pensioenen, e.a. over een lange periode zullen moeten loopen en in niets te onderscheiden vallen van de functies der vaste ambtenaren.

Aan den anderen kant, heeft het koninklijk besluit dd. 16 April 1937, waarbij het statuut der tijdelijke agenten werd vastgelegd, een regime gevestigd dat talrijke principieele afwijkingen voorziet met betrekking tot den rechtstoestand van de definitieve ambtenaren. Zoo zien we dat, terwijl de administratieve rechtshandelingen, ten aanzien van een vast benoemd beambte, worden beschouwd als de uiting van een eenzijdig en eigenmachtig optreden van het bestuur, bedoeld statuut den voorrang heeft verleend aan het contractueel element en des te meer het privaatrechtelijk karakter heeft doen uitkomen van de wederzijdsche verhoudingen. (2)

In denzelfden gedachtengang, moet er ten slotte op gewezen dat sommige andere categorieën van Rijksambtenaren als de rechters, de officieren en, in zekere mate, ook de gemeentebedienden toebedeeld werden met een door de Grondwet en de gewone wetten beschermd rechtsstatuut, waarbij hun individueele juridische toestand het hun mogelijk maakt, in menig geval, beroep te doen op de burgerlijke rechtbanken. (4)

Het vroeger vigeerend stelsel van de benoemingen berustte eveneens op wankelbare juridische grondslagen en miste volledig de vereischte waarborgen om de ambtenaren afdoende te vrijwaren tegen de partijdigheid van de openbare overheden.

Het is niet moeilijk om na te gaan dat de ministerieele departementen nog immer de prooi zijn van een imbroglia van ongelijke voorschriften, zoodat het dan ook licht te verklaren valt dat sommige ambtenaren aangeworven worden onder bepaalde voorwaarden, bij wijze van vergelijkend examen, terwijl andere eenvoudigweg zonder officieele bekendmaking gekozen worden onder de uitverkorenen van de hoogere overheid.

Wel heeft een Koninklijk besluit van 28 No-

vember 1933, de regelen geformuleerd welke door de Staatsbesturen moeten worden in acht genomen bij de aanwerving van schrijvers, typisten, steno-typisten, klerk-vertalers en vertalers, doch in weerwil van deze op uniformiteit aangewezen reglementeering, vertoont het stelsel der examens nog steeds een bonte wemeling van onontwarbare kleuren.

Het staat verder ontegensprekelijk vast dat zoo het programma van enkele wedstrijden als ernstig moet worden aangezien, het peil van de meeste andere zeer laag valt en er tal van ambtenaren in de besturen werden opgenomen, die zich nooit tot bekwame vakkundigen hebben kunnen opwerken.

Ten aanzien van het op 8 Januari j. l. ingegaan wervingsregime, blijft de nieuwe rechtstoestand der Rijksambtenaren berusten op hetzelfde grondbeginsel dat, in onze bestuursstructuur, immer heeft voorgezeten bij de benoemingen in de administratieve kaders. Zooals vroeger, vertoont de indienststelling het karakter van een eenzijdige administratieve rechtshandeling, waarbij een individuele rechtstoestand wordt in het leven geroepen, die door den Staat eigenmachtig kan worden gewijzigd. (5) Doch zoo de werkgever van den beambte niet als committant kan worden beschouwd, zal hij er in de toekomst evenwel toe gehouden zijn de nieuwe geuniformiseerde en principiële gebonden reglementsbeschikkingen na te leven en de strenge procedure in acht te nemen bij het regelen van de geschillen met zijn ondergeschikten.

We moeten het nochtans betreuren dat de tusschenkomst van den op te richten Raad van State (6) hier slechts bij wijze van adviseering mogelijk zal zijn en we spreken de hoop uit dat bij de aanstaande bespreking van het onderwerp tot instelling van dit rechtsinstituut, de vereischte onvermengde waarborgen zullen worden vastgelegd om bij de benoemingen en de bevorderingen, de rechtmatige belangen van het Rijkspersoneel krachtig te beschermen tegen de willekeur der besturen.

Met betrekking tot de voorziene aanwervingspolitiek, ligt het voor de hand dat de invoering van het regime der examens, die over de proeftijdsperiode tot de definitieve benoeming zullen loopen, ontegensprekelijk als een uitstekende hervorming naar voren treedt, waarbij afgerekend wordt met de intrigues en de politieke aanbevelingen. De ondervinding heeft het onomstootbaar bewijs geleverd dat een op de grond-

slagen van het favoritisme opgebouwd recruitmentssysteem als een remmende hinderpaal werkt op de verdere ontwikkeling van den geest en de beroepseer van den ambtenaar en den drang naar een echte wetenschappelijke bestuursvorming in de kiem zelf komt dooden. De traditioneele methode van aanwerving, langs den officiële wedstrijd en den proeftijd om, welke in Engeland aan de basis van de carrière is opgesteld, heeft klaar uitgewezen dat de stellige mogelijkheid bestaat om met zekerheid na te gaan of de candidaat voor een administratief ambt, de vereischte potentialiteit aan bekwaamheid en geestesgaven bezit om zich volledig vertrouwd te maken met de alzijdige bestuursproblemen welke hij te behandelen krijgt.

Lyon-Caen zegde reeds in 1912: Het is een waarheid waarvan Duitschland een klinkend bewijs levert, dat hoe meer de openbare tusschenkomst den Staatsagent beschermt tegen willekeur en onrechtvaardigheid in de recruitment, de bevordering en het onderhouden der tucht, hoe meer hij zich zal aangemoedigd voelen om zijn sluimerende hoedanigheden van nauwgezette toewijding in hun gansche volheid tot ontplooiing te brengen. (7)

We ontveinzen het ons niet dat de mazen van het bestuursnet soms wel groot genoeg zullen blijven om er een of ander aanbevelingsbrief te laten doorglippen, doch het komt ons voor dat de nieuwe maatregelen, die in landen als Groot-Brittannië en Zwitserland den toets der practijk hebben doorstaan, er alles zullen toe bijdragen om het bilan der schreeuwende misbruiken voor goed af te sluiten.

Dat het in België niet zal gaan, als bij tooverslag, met de in al de vezels van onze bestuursinrichtingen gevestigde traditie af te breken, kunnen we ontnuchterend vermoeden zoo we een oogopslag werpen op het tot heden toe bestendigd misselijk stelsel van benoeming en afstelling der ambtenaren in een land als de Vereenigde Staten van Amerika, dat in den uitbouw van zijn democratische Staatsinstellingen steeds crescendo is gegaan en ons tot toonbeeld van de administratieve vervolmaking wordt gesteld. Uit het verslag van den heer Mc. Gillicuddy der «National civil service reform league», welke de uitbreiding van het «merit-system» aan een diepgaande studie heeft onderworpen, lichten we desaangaande volgende kenschetsende bijzonderheden: «In de 38 Staten welke nog geen » statuut voor het bestuurspersoneel hebben in-

» gericht, moet de hervorming er vooral op gericht zijn de ambtenaren te onttrekken aan de » partijaanbevelingen en de bekwaamheid in de » plaats te stellen van het «spoils-system», waar- » in het lot van den beambte nog immer ver- » bonden is met dat van een wisselvallige Re- » geering. (8)

Zooals de koninklijke Commissaris het heeft vooropgesteld, zullen in de toekomst, de Rijks-ambtenaren in 4 categorieën ingedeeld worden, naar gelang den aard en de belangrijkheid van de te volbrengen prestaties.

De «eigenlijke ambtenaren» zullen belast worden met de hoogere administratieve leiding, het studie- en het toezichtswerk. In de 2e categorie treffen we de medewerkers aan van de eerst-aanwezende ambtenaren, wien het zal toehoren de van hoogerhand getroffen beslissingen uit te voeren en te waken over de toepassing derzelve.

Verder zal het administratief kader de aangestelden omvatten, die het gewoon dagelijksch werk verrichten en waarvoor meer toewijding dan scheppingsvermogen wordt vereischt, terwijl in de vierde groep de bedienden zullen worden ondergebracht welke een niet-geschoold werk hebben te doen, zooals het personeel der wachtkamers en de tijdelijke agenten.

In dezen gedachtengang, willen we er op wijzen dat de naar Amerikaansch en Engelsch model opgevatte methode van categorieën-indeeling elke afscheiding tusschen de hoogere hiërarchie en de andere bestuursgraden uitsluit en alzoo de lagere beambten in de gelegenheid stelt zich tot de hoogste sporten van de administratie op te werken.

We moeten echter aanstippen dat het nieuw statuut het probleem der personeelsopleiding, dat nauw verband houdt met de wervingspolitiek, niet heeft aangepakt. Hier betreden wij een terrein waarop in België, reeds vóór den oorlog met het ontginningswerk werd aangevangen. Het was voor de eerste maal op het 1e in 1910 te Brussel gehouden Internationaal Congres voor administratieve wetenschappen, dat een wensch werd aangenomen om bij het einde der middelbare studiën en in het Hooger onderwijs, nevens de essentiële programmakken, een plaats in te ruimen voor de behandeling van vraagstukken, met betrekking tot de organisatie, de rol en de werkzaamheden van de openbare besturen.

Het moet gezegd worden dat sedert 1918, en

vooral, in het laatste decennium door onze groote onderwijsinstellingen heel wat gepresteerd werd om de prae-administratieve scholing van de kandidaten voor een bestuursambt verder op te drijven en hun door de oprichting van nieuwe seminaria of de aanpassing van bestaande, een inzicht te geven in de moderne problemen die het snel evolutioneerend administratieleven beheerschen. Het kan immers niet geloofwaardig dat, in een publiek- en administratiefrechtelijke structuur, waar een groeiend Staatsinterventionisme meer om meer zijn grijpparmen uitsteekt naar tal van private aangelegenheden, de wetenschappelijke scholing van de bestuurders tot een der onmisbare voorwaarden wordt gesteld, voor den geestelijken en stoffelijken vooruitgang van het land : herlezen we te dien aanzien, het betoog van de heeren Michel Delre en Pierre Racine, auditeurs bij den Franschen Raad van State (9) : « de waarde van de ambtenaren, » een der zekerste kenmerken van den door een » natie bereikten graad van beschaving, hangt » niet alleen af van het gezag der oversten, van » den socialen stand der beambten, doch even- » eens en in ruime mate, van de vorming die hun » werd gegeven vóór hun intrede in de bestuurs- » kaders».

Het staat evenwel vast dat de beroepsvorming van den ambtenaar, in België, individueel blijft, terwijl we de openbare overheden in andere landen, op dit stuk een felle bedrijvigheid zien aan den dag leggen. Zoo kunnen we vaststellen dat in een Staat, met bescheiden faam, als Estland, de op de proef benoemde beambten moeten deel uitmaken van een onder de leiding van den Vice-Minister staanden studiekering voor administratieve aangelegenheden en belast zijn met het opmaken van periodische verslagen over theoretische en practische bestuursquaesties. In een eveneens klein land, als Hongarije, werden in 1936, door toedoen van het bestuur zelf, 65 conferenties gehouden over administratieve vervolmaking, terwijl in Polen, waar de opleiding nochtans aan het persoonlijk initiatief is overgelaten, in sommige omstandigheden, buiten de officiëel ingerichte voordrachten over bestuursorganisatie, transportwezen, e. a. vormende uitstappen worden georganiseerd met het oog op de studie van practische problemen. De cultuurlanden uit het Noorden blijven, onder dit opzicht, niet ten achter en zoo kunnen we nagaan dat in Denemarken de gewoonte is ingeburgerd, waarbij de recipiendi voor het hooger bestuurskader, die

houder zijn van het gesteld juridisch diploma, een voorafgaande vervolmaking van 2 tot 3 jaar gaan doorbrengen in de cabinetten van de rechters, de pleitbezorgers of geëxperimenteerde advocaten.

Met hetzelfde doel richten sommige Amerikaanse Universiteiten cursussen in, waarin de kandidaten voor een bestuursambt, de rechtspraak leeren kennen over administratiefrechtelijke geschillen, en de met de besturen in verband staande belangrijke vraagstukken aan een analyse worden onderworpen. We spreken dan ook de hoop uit dat België weldra een ruime plaats moge innemen in de rij der landen welke hun bedrijvigheid naar dezen tak van de moderne beschaving richten.

Het hoeft nauwelijks gesignaleerd dat, de beschikkingen die tot nog toe hebben voorgezeten bij de bevordering van het Rijkspersoneel, even ondoelmatig en onvolledig zijn gebleken.

Sedert lang worden de kandidaten hier gemeenten met den sterielen maatstaf van een negatieve ancienniteit, zonder inachtneming van hun geestesontwikkeling of beroepsonderlegdheid en het kan niet worden ontkend dat de voor de bevordering vastgestelde examens, welke overigens van departement tot departement verschillen, als ontoereikend zijn voorgekomen om de organisch gegroeide wantoestanden te verhelpen.

Zoo we het bij het Koninklijk besluit dd. 2 October jl. ingesteld bevorderingsregime inkijken, blijkt het aldra dat het statuut opruimt met het te lang bestendigd gebleven principe der ancienniteit en de beroepskundigheid van de ambtenaren zal vastgelegd worden op den grondslag van het positief criterium van de verdienste. Bij de vestiging van deze grondbeginselen, benaderen wij het in Groot-Brittannië en Nederland vigeerend stelsel, waar de beampten van het hooger kader, over het algemeen, gekozen worden tusschen het lager personeel en blijven we verwijderd van het Fransch en het Italiaansch bevorderingsregime, krachtens hetwelk, elke wedstrijd voor de opklimming tot de hooge hiërarchie, in principe, voorbehouden wordt voor de houders van een Universitairen titel. Anderzijds willen we er de aandacht op vestigen dat het ingevoerd systeem van graadverhooging half weg de Zwitsersche reglementering ligt, waarbij de bevordering afhankelijk wordt gesteld van de bekwaamheid van den recipiendaris en de opgedane ondervinding, met

dien verstande dat de functies welke een Universitaire voorbereiding vergen, slechts worden toevertrouwd aan de houders van het aangepast diploma die de aanwervingsproef hebben afgelegd.

Zoo het echter, in België, niet uitgesloten lijkt, dat er voor de bevorderingen in graad, vergelijkende examens kunnen worden ingericht, werd nochtans de door den Directieraad uitgesproken beoordeeling als leidend beginsel vooropgesteld. Het zal dezen, die met het bestuur vertrouwd zijn, niet ontgaan dat op dit gebied, tal van practische moeilijkheden en betwistingen zullen oprijzen en het ware dan ook wenschelijk geweest de waarde van de prestaties en de geschiktheid tot gebieden van den ambtenaar, als juridische steunpunten in het statuut vast te leggen voor de beslissing van den Directieraad, die in geval van gelijk signalement den doorslag moet geven.

Ten aanzien van het regime der bezoldigingen en pensioenen, bracht het vroeger statuut ons evenmin een klare voorstelling van den rechtstoestand van den ambtenaar en het zal ook niet opvallen dat de koninklijke Commissaris, ten deze, geen definitieve regeling heeft kunnen verwezenlijken, te meer daar de pensioensbeschikkingen langs parlementairen weg om moeten worden uitgevaardigd.

Zoo het niet te betwijfelen valt dat de wedden en bezoldigingen niet kunnen aangezien als constitueerende elementen van het rechtenpatrimonium van de Rijksagenten en, diensvolgens eenzijdig door de besturen mogen worden vastgesteld en gewijzigd, hebben echter de rechtspraak en de theoretici immer de stelling verdedigd dat het verworven loon vrijwel een individueel recht uitmaakt, dat men vóór de gewone rechtbanken kan doen gelden. (10)

Het standpunt van de bestuursrechtspraak wordt even zoo klaar, zoo we beschouwen dat de bij artikel 2 van het Koninklijk besluit van 17 December 1923 voorziene korting op de wedde steeds in het administratief strafrepertorium ongewijzigd werd behouden, terwijl het Besluit dd. 24 December 1934 de schorsing van de weddeverhoogingen als disciplinaire maatregel heeft geschrapt en bepaald dat de aanspraken op de in de bezoldigingsschalen aangegeven verhoogingen niet als absoluut recht kunnen worden opgevorderd en alleen door den diensttijd te verantwoorden zijn.

Voor hetgeen inzonderheid de pensioenen be-

treft, leert de wet van 21 Juli 1844 ons in haar artikelen 1, 3, 4 en 5 dat de Staat hier geen verplichting op zich heeft genomen en enkel de beambte, die tengevolge van opgelopen kwetsuren of een overkomen ongeval zijn normale functies niet meer kan uitoefenen, gerechtigd is zijn eisch op pensioen te stellen.

Dat zulks wel het idee was waardoor het parlement zich heeft geïnspireerd bij het tot stand komen der wet, blijkt uit de Kamerbesprekingen, in verband met de interpretatie van den in bedoelde artikelen gebruikten term «kunnen». In antwoord op een vraag aangaande de werkelijke draagkracht van deze wetsterminologie, gaf de Minister van Financiën te kennen dat de bepaling van artikel I noch in absoluten, noch in imperatieven zin moet uitgelegd en de Rijksambtenaren en bedienden geen wezenlijk recht op pensioen kunnen laten gelden. (11)

Het verwondert dan ook niet dat de rechtsleer er geen andere meening heeft op nagehouden (12) en het eveneens deze opvatting is, die bij de rechtspraak heeft voorgezeten bij het beslechten der administratiefrechtelijke geschillen waarin het ging om de toekenning van een burgerlijk pensioen. Zoo besliste de burgerlijke rechtbank van Luik (13) dat het pensioen als een voorrecht is te beschouwen en de ambtenaar geen beroep kan instellen tegen het bestuur waaraan hij zijn administratieve diensten heeft bewezen.

Doch we willen er aan toevoegen dat, zoo de Regeering vrij is ja dan neen een pensioen te verleenen, ze er naar luid van een arrest van het Hof van Verbreking van 12 Juni 1873 toe gehouden is de gevestigde barema's te volgen.

In tegenstelling met de bepalingen van de wet van 1844 weze aangestipt dat krachtens een arrest van het Hof van Beroep, te Brussel (14), het militair Rijkspersoneel er ten volle toe gerechtigd is om aanspraak te maken op de toekenning van een wettelijk verworven pensioen en de weduwen en wezen in eenzelfde rechts-toestand tegenover het bestuur werden geplaatst. (15)

De evolutie toont ons nochtans aan dat de rechtspraak, in den loop der laatste jaren, een breeder standpunt is gaan innemen en meer en meer vooropstelt dat het burgerlijk pensioen, in den geest van den wetgever, moet worden aanzien als een recht op een bijkomende uitgestelde vergoeding.

Met betrekking tot het gewichtig statuutement van de verantwoordelijkheid van de ambtenaren, willen we er vooreerst aan herinneren dat, overeenkomstig het Koninklijk besluit van 5 October 1825, waarbij Willem I den koninklijken Commissaris opdracht gaf de exceptie van onbevoegdheid in te roepen, zoo het bestuur in het gedrang kwam, de Rijksagent doelmatig beschut was tegen de door de particulieren in te stellen gerechtelijke vorderingen.

Het hierop reageerend artikel 24 der huidige Grondwet heeft evenwel met het in stand houden van deze immuniteit afgebroken, zoodat de ambtenaar zich, in principe, niet meer kan onttrekken aan de burgerlijke verantwoordelijkheid wegens de binnen de uitoefening van zijn functies gestelde feiten.

We ontwaren op dit stuk geen omstandige wetsbepalingen en het is slechts bij arrest van 5 November 1920 dat het Hof van Cassatie (16) het leidend beginsel vestigde dat, voortaan de door den Staat aan private personen berokkende schade, moet worden vergoed en de gewone rechtbanken hier met algeheele bevoegdheid kunnen optreden.

Deze hoogstbelangrijke beslissing was nog maar pas tot in de rechtsmilieus doorgezijseld toen het arrest van 14 April 1921 in een zakelijke formuleering de Staatsaansprakelijkheid nog nader kwam beklemtoon :

« Artikel 1382 van het burgerlijk wetboek is » vervat in algemeene bewoordingen en maakt » geen onderscheid tusschen de handelingen der » ambtenaren in hun privaat leven en die welke » bij de uitoefening van hun functies werden ver- » richt. Zoo de beambte, steller van een schade- » verwekkende handeling, op dat oogenblik met » de openbare macht bekleed was, kan de Staat » rechtstreeks verantwoordelijk worden ver- » klaard, bij toepassing van artikels 1382 en » 1384. (17)

Wat aangaat het verantwoordelijkheidsverband tusschen het bestuur en zijn beambten, heeft de Belgische rechtspraak, steunend op de door den Franschen rechtschrijver Henrion de Pensay vooropgestelde tweeledige indeeling van de bestuurshandelingen in «overheidsdaden» en «daden van beheer», lang vastgehouden aan de theorie van de «ambtenaren-organen» eenerzijds en de «aangestelden» anderzijds. Overeenkomstig deze stelling, aanzagen onze rechtsinstanties den Staat slechts als burgerlijk verantwoordelijk voor de fout zijner agenten-aange-

stelden, waartegenover de openbare macht kwam te staan als een commentant uit het gemeen recht (art. 1384). (18)

Het is slechts vóór 'n 15 tal jaar dat deze rechtspraak werd verlaten toen ons Hoogste Rechtsinstituut, bij arrest van 16 October 1922 (19) het standpunt innam, dat de ambtenaren alleen nog te beschouwen zijn als de «organen», waarbij de Staat zijn bestuursbedrijvigheid uitoefent.

Zoo er dus ten aanzien van het handelend orgaan, geen onderscheid meer kon gemaakt, werd nochtans de verantwoordelijkheid van de ambtenaren op twee criteria gegrondvest. Onder ingeving van de Fransche rechtspraak, hadden de Belgische rechtbanken een spitsvondig onderscheid uitgestippeld tusschen de van de functie afscheidbare fout (zware tekortkoming aan de beroepsplichten), die de verantwoordelijkheid van den beambte insluit en de met de uitoefening van het ambt samenvallende dienstfout, welke als noodzakelijk gevolg van de prestatie voorkomt en waarvoor de agent niet door den Staat in het geding kan worden betrokken. (20)

Verwijzen we in dit verband naar een arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 7 Februari 1922, waarbij beslist werd dat een militair agent, die een paard van het leger tot zijn eigen gebruik had aangewend, de volle aansprakelijkheid voor zijn daad had te dragen. (21) Daarentegen werd de Staat verantwoordelijk gesteld voor het feit dat een op wacht staand soldaat zijn geweer op onbedachtzame wijze had afgevuurd. (22)

Bij de nieuwe regeling, wordt het stelsel van de burgerlijke verantwoordelijkheid van den ambtenaar tegenover het bestuur op volstrekt nieuwe grondslagen vastgelegd en zal het schutstel van de scheiding der machten den toegang van de gewone rechtsinstantie tot dit domein onmogelijk maken. Zoo evenwel de omschrijving van de normen, welke de op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek gesteunde verantwoordelijkheidsdualiteit beheerschen, aan de evolutie van de rechtspraak wordt overgelaten, zal anderzijds het bij het departement van Posten en Verkeerswezen vigeerend regime van het «mede-aandeel», waarbij de vergoeding tot een deel der veroorzaakte schade wordt vermindert een veralgemeende toepassing krijgen en de aansprakelijkheid van het bestuurspersoneel worden gelijkgesteld met diegene, die aanlei-

ding geeft tot het opleggen van de disciplinaire straffen.

Met de theorie van de verantwoordelijkheid is nauw verwant het voor de Rijksambtenaren voorzien tuchtregime, dat de sanctie uitmaakt van het recht van bewaking, waarbij de hogere overheid er zich moet van vergewissen of de beambten zich van de hun opgelegde taak hebben gekweten.

Bij Koninklijk besluit van 17 December 1923, werden bij elk departement tuchtraden ingesteld, die uitspraak hebben te doen over de aansprakelijkheid der ambtenaren, zoo ze in hun privaten omgang of bij de uitoefening van hun beroep handelingen verrichten welke hun prestige en waardigheid kunnen in het gedrang brengen.

De onlangs vervangen reglementsbeschikkingen schreven de op te leggen tuchtstraffen voor, doch het is sinds lang uitgemaakt dat de gebrekkige procedure en de ongelijke samenstelling der raden, slechts de rechtmatige bescherming van de personenbelangen hebben belemmerd, te meer daar er geen beroep kon worden aangeteekend tegen de getroffen beslissingen.

Wel werden deze tuchtorganismen voorgezeten door een magistraat, doch het was den ambtenaar niet gegund beroep te doen op den bijstand van een advocaat, zoodat de verdediging zijner rechten slechts aan collega's in werkelijken dienst of gepensioneerden kon worden toevertrouwd. Er valt evenwel aan te merken dat, in geval de tuchtmaatregel een burgerlijk recht komt krenken, de betrokken agent er toe gerechtigd is zich tot den gewonen rechter te wenden en, naar luid van een arrest van het Hof van Cassatie, de aldus getroffen disciplinaire bestuursbeslissing, ten aanzien van de verplichte motiveering, moet voldoen aan de vereischten gesteld voor de vonnissen. (23)

In de nieuw uitgewerkte regeling van het tuchtstelsel, vallen er enkele grondige wijzigingen te bespeuren. Sommige departementen (24) hadden er een rechtspraak op nagehouden, krachtens dewelke het den agent die veroordeeld werd tot gevangenisstraf, wegens diefstal of onteerende daden, ontzegd was bij den tuchtraad beroep in te stellen tegen den om reden van de veroordeeling uitgesproken disciplinaire maatregel. Bij een nader toekijken, stellen we vast dat dergelijke bepaling uit de door den Koninklijken Commissaris voorgedragen reglementeering verwijderd is gebleven en zoo we beschouwen dat artikel 81 van het huidig statuut,

onder dit opzicht, geen beperking inhoudt, komt het ons voor dat zoowel in abstracto als in een concreet geval, de door een gewone rechtbank gevonniste beambte, in de toekomst, het geding verder bij de administratieve rechtsmachten zal kunnen aanhangig maken.

We moeten toegeven dat de waarborgen voor een rechtvaardige beslechting van de betwistingen tusschen het bestuur en zijn personeel in ruime mate werden verstevigd door de inrichting van den Interdepartementalen Raad van Beroep, die zal optreden bij de beroepsinstellingen van de ambtenaren der hoogste categorie, zoomede de Raden van Beroep, welke bij de berechting van de beambten van de drie overige groepen zullen functioneeren.

Bedoelde organismen zullen uitspraak hebben te doen over de zware disciplinaire straffen en het karakter vertoonen van adviseerende rechtscolleges, zoodat de uiteindelijke beoordeling der opgerezen geschillen bij het bij Koninklijk besluit aangesteld bestuursgezag blijft berusten.

Zooals blijkt uit het rapport aan den Koning, heeft de Regeering, bij de samenstelling van de tuchtraden en de regeling der voorgeschreven procedure, zich laten leiden door de beginselen, welke voorzitten bij de werking der bij de departementen van Verkeerswezen, Posten, Telegrafie en Telefonie sedert 1909 ingestelde administratieve rechtsmachten.

Het valt op dat de afgevaardigden der beroepsverenigingen niet alleen zitting zullen hebben in de verkozen personeelraden, doch eveneens een plaats zullen innemen in elken Raad van Beroep, nevens de door den Koning benoemde Magistraten en de door den betrokken Minister aangewezen bestuursmandatarissen.

Met deze structureele hernieuwing, wordt een gewichtige en wellicht definitieve stap gezet op den weg der rechten- en belangenvertegenwoordiging, bij de beslechting van administratief-rechtelijke betwistingen, waarin de ambtenaar als partij optreedt. Van strict juridisch standpunt uit, kan dergelijk rechtstelsel voor afkeuring vatbaar zijn, doch onzes erachtens, is de door den socialen vooruitgang gedetermineerde hervorming er slechts volkomen op aangewezen om het Rijkspersoneel aan de willekeurige handelingen zijner overheden te onttrekken.

Uit de economie van de artikels 88 tot 95 van het statuut, kunnen we opmaken dat de ingestelde organen slechts na de volledige samenstelling van het dossier hun beoordeling zullen

uitspreken, zonder verhoor van getuigen, terwijl bovendien de met straf bedreigde ambtenaar in de gelegenheid wordt gesteld zijn verweer door bemiddeling van een advocaat te laten gelden.

Al de vakkundigen, die dit aspect van het bestuursprobleem hebben uitgediept, komen om zoo te zeggen eenparig op voor het tot stand brengen van ondergeschikte administratieve rechtsorganismen, binnen het raam zelf der onderscheiden besturen. De heer H. Marck, steller van het op 30 Juni 1936 op het bureau van de Kamer der Volksvertegenwoordigers ingediend wetsvoorstel zegt zijnerzijds : (25)

« Deze rechtsmachten die in den schoot van » elke administratie fungeeren, zijn in nauwe » betrekking tot de gevallen die onder hunne be » voegdheid vallen, en ze kunnen zich bijgevolg » gemakkelijk aanpassen aan de bijzondere ver » eischen van elke administratie. Het is een » feit dat de elementen van tucht in de buiten » diensten, zeer verschillend zijn van deze der » middenbesturen. Het is van belang dat de » leden der rechtsmachten zelf vertrouwd zijn » met deze bijzondere technische gebruiken ».

We moeten er echter onmiddellijk aan toevoegen dat, in weerwil van de ernstige waarborgen voor rechtszekerheid, de statuutbepalingen deels met lamheid zullen geslagen worden, zoo de voorziene tusschenkomst van onze Hoogste Bestuursrechtsinstantie tot een secundaire adviseeringsbevoegdheid zou worden beperkt.

Overeenkomstig de amendementen op het ontwerp tot oprichting van een Raad van State (26) zal de ambtenaar het verplichtend advies kunnen inwinnen over de bestuursontwerpen tot terugstelling in graad, ongevraagd ontslag of afzetting, zoomede over de beslissingen tot inhouding van wedde, overplaatsing, of als tuchtstraf beschouwde geldelijke schadeloosstelling, telkens wanneer het definitief ontwerp van beslissing een zwaardere straf voorstelt dan die, welke in het advies van den Raad is aangegeven.

Verder moeten aan het advies van de afdeling administratie sommige voorstellen worden onderworpen, die zonder tuchtstraffen te zijn daaraan in feite equivalent zijn, als de indisponibiliteitsstelling ten gevolge van ambtsopheffing of ambtsontheffing in het belang van den dienst, indien deze maatregelen een individueel karakter dragen, zooook omtrent de voorstellen tot ambtsneerlegging wegens onherroepelijk vastgestelde beroepsongeschiktheid.

Zoo we de meening toegedaan zijn dat het principe der ministeriële verantwoordelijkheid zich als een hinderpaal opstelt tegen de onvermengde juridictioneele bevoegdheid van de in eersten aanleg fungeerende rechtscolleges, kunnen we daarentegen niet instemmen met de louter consultatieve rol, welke, naar het idee van de stellers van het ontwerp betreffende den Raad van State, aan dit Bestuursrechtsinstituut zou worden toebedeeld. We mogen het ons niet ontveinzen dat de stempel van een sedert lang gevestigde traditie niet in eens zal worden uitgewischt en de ambtenaar, in het huidige stadium van de administratieve vervolmaking, niet over de vereischte bewegingsvrijheid zal beschikken, in de sfeer van de verdediging zijner rechten, zoo hij zich niet gestut voelt door de sterke kracht welke het rechterlijk gewijsde voor den rechtsonderhoorige medebrengt.

Het mag ons overigens niet ontgaan dat de Rijksambtenaar een onvoorwaardelijke aanspraak mag doen gelden op het in stand houden van menigvuldige versterkte belangen, welke bij eigen beslissing van het bestuur in het leven werden geroepen en, als het ware, niet meer te onderscheiden vallen van zijn specifieke rechten.

Het is in dit complex van rechtmatige belangen, ontstaan uit een billijke en sociale opvatting van de loopbaan, dat de ambtenaar de belichaming vindt van zijn individueelen rechtstoestand, die nog alleen kan gewijzigd worden door een juridictioneele macht, wier uitspraken alle waarborgen voor rechtszekerheid opleveren.

Dat we met deze opvatting niet alleen staan, kunnen we staven door de eenvoudige verwijzing naar de inslaande argumentatie van het Belgisch Instituut voor administratieve wetenschappen :

« De beambten van de besturen zullen slechts » door een werkelijk statuut beschermd zijn t.t.z. » een opsomming van hun objectieve rechten, » van het oogenblik af dat een eigenlijke rechts- » macht, een wezenlijk beroep op het gerecht » werd tot stand gebracht, waarbij alleen het » karakter van een recht wordt geschonken aan » voorrechten of bepaalde belangen. Zoo men » degelijk werk wil verrichten, en zich niet half » weg ophouden, moeten de beslissingen van den » Raad van State het gezag verwerven van de » vonnissen en arresten en niet de waarde van » een eenvoudig advies, om het even welke waar-

» borgen men voor het uitbrengen van dit advies » wil scheppen. » (27)

Bij de omschrijving van het regime der onverenigbaarheden, leunt het statuut aan bij de vroeger vigeerende wetten en administratieve regelen. Het spreekt vanzelf dat de ambtenaar zich algeheel moet wijden aan de uitoefening zijner functies en het hem, inzonderheid, verboden werd zijn medewerking te verleen aan particuliere zaken met winstoogmerken.

We staan hier voor een verschijnsel dat de bestuursbedrijvigheid der meeste landen kenmerkt en zoo het verbod, in België, slechts voor de carrière geldt, zien we dat b. v. in Engeland het den ambtenaren niet toegelaten is, zelfs na hun oppensioenstelling zich zonder voorafgaande machtiging in dienst te stellen van ondernemingen die in contractueel verband staan met den Staat of door hem geldelijk worden ondersteund.

Waar de Regeering den ambtenaar tot het kader van zijn betrekking terugdringt, staat ze er op dat, in het belang van het land, het vertrouwen van het publiek in de eerlijkheid en de belangloosheid van de administratie ongerept moet bewaard blijven en de openbare meening niet in den waan mag gelaten worden dat de beambte den invloed zou ondergaan van de nijverheids- of handelsondernemingen, waarmede hij, uit hoofde van zijn functies, in betrekking moet komen.

De normen welke ten grondslag liggen van de inbeschikbaarheidstelling, kunnen we niet zonder eenige aandacht voorbijstappen. We willen er even bij stilhouden om erop te wijzen dat de uit oorzaak van ambtsopheffing of ambtsontheffing uitgesproken terbeschikkingstelling verscheiden is van de bij artikel 108 voorziene ambtsneerlegging. De wegens eerst aangehaalde reden ontslagen ambtenaar blijft ter beschikking van den Minister en kan, bij vacature in de kaders, weder worden opgeroepen, terwijl de op de dienstongeschiktheid gesteunde ambtsneerlegging geschiedt na twee achtereenvolgende meldingen «Slecht» of na uitvoering van een in den Ministerraad besproken verslag en de definitieve schrapping van den beambte uit de administratieve hiërarchie medebrengt.

Aan den anderen kant, moeten we er de aandacht op vestigen dat, zoo de vastheid van de bestuursambten noch bij eenige wetsbepaling, noch bij Koninklijk besluit uitdrukkelijk zijn vastgelegd, de in de Kamer der Volksvertegenwoordigers, op 8 Februari 1841, door den Minis-

ter van Financiën afgelegde verklaring aan duidelijkheid niets te wenschen over liet, waar hij zeide: «Wanneer de Regeering een ambtenaar» benoemt, doet ze het met het besef hem niet » uit zijn betrekking te ontzetten dan bij een » besluit van afdanking. » (28) Bij deze opvatting sloot zich eveneens de verslaggever van de wet van 7 Augustus 1922 op het bediendencontract aan, toen hij voor de Senaatscommissie de stelling verdedigde dat de ambtsvastheid een belangrijk element uitmaakt van den rechtstoestand van den Rijksbeambte. (29)

Ten slotte weze het aangestipt dat in werkelijkheid, het bestuur om zoo te zeggen nooit overgaat tot de ambtsopheffing of de ambtsontheffing in het belang van den dienst, zoodat de ambtenaar onder dit opzicht, steeds beschermd werd door een feitelijke ambtsvastheid bestendigd door een lange traditie, die ingang heeft kunnen vinden in de moreele rechtsovertuiging van het volk.

Hiermede zijn we het nevralgiek punt genaderd, dat loopt over de inrichting van de op verstandhouding aangewezen personeelsraden.

We zullen het oog niet sluiten voor de onnatuurlijke agitatie, welke vooral in den beginne, het discrediet zouden kunnen werpen op de nieuw ingestelde organismen, doch het komt ons voor dat deze hervorming oprijst als een lichtend teeken des tijds, dat ons de voortschrijdende evolutie aanwijst van den volledigen uitbouw van den rechtstaat op het uitgestrekt domein van de bestuursactiviteit.

In een staatsrechtelijk regime, waar het starre individualisme, onder den drang van een groeiende volkssolidariteit, het heeft moeten afleggen voor een meer sociale gebondenheid, berust eveneens op het bestuursgezag de plicht bestaansrecht te schenken aan de personeelsverenigingen die, strevend naar de opvoering van hun eigen werkvoorwaarden, in onderling overleg willen medeijveren aan de bewerkstelling van het algemeen volkswelzijn.

Het kan moeilijk ontkend dat, in de huidige maatschappelijke conjunctuur, de uiteindelijke verwezenlijking van dit grootsch werk, niet kan worden voltrokken zonder de georganiseerde samenwerking tusschen de administratieve overheid en haar in natuurlijke beroepsorganisaties samengebrachte onmiddellijke medewerkers.

Hoeft het gezegd dat in de meeste landen, reeds burgerrecht werd verleend aan deze col-

lectieve korpsen, hetzij in beroepsverenigingen welke het eenheidssyndicaat als grondslag hebben, zooals bij de dictatoriale Staatsregimes, hetzij langs de vrije groepeeringsom, welke door het onbeperkt verenigingsrecht haar verantwoordelijke vertegenwoordigers aanstelt.

In België steunt het recht op vereniging op grondwettelijke en wettelijke waarborgen, welke zoowel voor de ambtenaren als de andere staatsburgers gelden. (30) Zoo evenwel de rechtsleer (31) en de administratieve rechtspraak aannemen dat de preventieve maatregelen inbreuk zouden maken op de op dit stuk gevestigde praerogatieven, blijkt het anderzijds dat het lidmaatschap van sommige tot vernietiging van het Staatsregime strekkende organisaties, door regelende of beteugelende normen kunnen worden geconditionneerd. (32)

Zooals het rapport aan den Koning, dat het Koninklijk besluit dd. 14 December 1937 voorafgaat, het laat uitkomen, zal de bedrijvigheid van de personeelsraden inzonderheid loopen over: (33)

1°) de middelen om de gedachten en de ervaring van het personeel het best te benuttigen;

2°) de middelen om het personeel een grotere verantwoordelijkheid op te leggen in de vaststelling en de naleving van de voorwaarden waaronder het zijn dienst verricht;

3°) de toepassing van de algemeene beginselen inzake arbeidsvoorwaarden, zooals de werwing, de bevordering, de tucht, de bezoldiging, de pensioenregeling;

4°) de bevordering van de opleiding van het personeel en van dezelve voorbereiding tot de hoge administratieve graden;

5°) het perfectionneeren van de inrichting en de uitrusting der bureaux;

6) de wetsontwerpen of reglementen, die van invloed kunnen zijn op den toestand van het personeel, alsmede de besluiten die ter uitvoering van het bij koninklijk besluit van 2 October 1937 ingesteld statuut dienen genomen.

Het wordt dus klaar dat, in tegenstelling met de Raden van Beroep, die als ondergeschikte rechtsmachten voor de beslechting der bestuursgeschillen zijn opgesteld en enkel over individuele aangelegenheden advies hebben uit te brengen, de personeelsraden zich onledig zullen houden met de behandeling van de algemeen-collectieve dienstquaesties, waarbij het paritair karakter er ten volle op aangewezen is om het saamhoorigheidsgevoel te smeden

tusschen het moreel gezag van den Minister en het georganiseerd korps der ambtenaren.

In een laatste woord willen we enkele beschouwingen wijden aan de betwisting welke opgerezen is, in verband met den juridischen vorm van het statuut. Moet het zijn uitwerking krijgen bij de wet of bij een eenvoudig koninklijk besluit?

Vooreerst weze aangemerkt dat de gedachtenstrijd, die de theoretici den laatsten tijd tegenover elkaar heeft gesteld, zich niet beperkt tot de loutere inrichting van de ambtenaarschorte, doch langs de bepalingen van de artikelen 29, 66, 68, 75 en 78 der Grondwet, uitgegroeid is tot een doctrinaal steekspel op het terrein van de bevoegdheid der uitvoerende en wetgevende machten.

In een onlangs voorgedragen referaat betoogde heer H. Rolin, Hoogleeraar aan de Brusselsche Universiteit, dat de eerste rechtsschrijvers na 1830, eensgezind de primauteit van het Hoofd der Uitvoerende Macht voorstonden, voor de inrichting en de omschrijving van de bevoegdheden der onderscheiden bestuursdiensten.

A. Giron schreef hierover : (34)

« **Al** de objecten van administratie, welke ze » ook mogen wezen, moeten worden toegewezen aan het eene of het andere der departementen. De Koning, hoofd van de algemeene » administratie, doet deze verdeeling naar » goetvinden. Die bevoegdheid maakt deel uit » van de uitvoerende macht ».

Het voetstuk dat deze leer meer dan drie kwart eeuw lang had geschraagd, werd evenwel gesloopt door den rechtstheoreticus P. Errera, die in zijn in 1909 verschenen werk (35) de stelling vooruitzette dat de wet, welke de organisatie van de departementen van bestuur zou regelen, het voorrecht niet zou aantasten, waarbij aan den Koning de vrije keuze van zijn raadsleden wordt voorbehouden.

Sindsdien bleef het roer voor goed omgeworpen, en het is nog steeds deze opvatting die, inzonderheid met betrekking tot de inrichting van het ambtenarenstatuut, door het meereendeel der Belgische specialisten in het publiek- en administratief recht wordt aangekleefd. Het verslag van den VIen dag der administratieve wetenschappen, laat hieromtrent niet de minste aarzeling bestaan : (36)

« Uit de gedachtenwisseling die plaats greep, » kunnen we uitmaken dat de vergadering de

» tusschenkomst van den wetgever in overeen-
» stemming acht met de beginselen der Grond-
» wet. »

Van juridisch standpunt uit, kan er geen ernstig bezwaar worden aangevoerd tegen deze stelling, daar o.i. de omschrijving van nagenoeg al de constitueerende elementen van het statuut als de onvereinigbaarheid, de verantwoordelijkheid, de inrichting der personeelsraden, het pensioen, de instelling der bestuursrechtsmachten, het tuchtregime, de algemeene normen der bezoldiging, de regeling van den rechtstoestand, het vastleggen der essentiele rechten en verplichtingen, niet aan de Uitvoerende macht toekomt als de uitoefening van een bevoegdheid sui generis, doch veel meer, zooals M. Vauthier het zegt, als de voltrekking van een residuaire tusschenkomst, welke berust op een lange en onbetwiste practijk. (37)

Daarentegen zou de regeling, langs parlementairen weg om, van het benoemingsregime en de enkele vraagpunten die er nauw verband mede houden, van aard kunnen zijn om ernstig te komen tornen aan de voorrechten van het Hoofd der Uitvoerende Macht.

Bij een nader onderzoek, lijkt het evenwel dat er geen innerlijk-juridische tegenstelling bestaat tusschen de bemoeiing van de wetgevende macht en de in artikel 66 van de Grondwet vervatte principes, zoo aan de algemeene dispositieve wetsbepalingen de vereischte lenigheid wordt gelaten om, binnen het raam van 's Konings bevoegdheid, het recht tot benoeming en de aanvullende regeling der aanverwante problemen, tot zijn algeheele uiting te laten komen.

De tot stand koming van een wettelijk rechtsherstel dringt zich dan ook meer op daar het alzoo mogelijk zou worden tot de georden- de uniformisatie te komen van de zoo zeer verspreid liggende wets- en reglementsbeschikkingen, die het materiaal uitmaken voor een algemeen statuut.

Het wordt overigens door geen enkel vak- kundige meer betwist, dat het principe van den voorrang der uitvoerende macht niet meer in al zijn gaafheid oprijst, om reden dat de wetgever zich reeds meermalen met het lot van het Rijkspersoneel heeft ingelaten. (38)

We houden er echter aan met nadruk te besluiten dat zulks geen afbreuk kan doen aan de hooge waarde van het door den Koninklijken Commissaris voortgebracht statuut, dat

zoo het zijn integrale toepassing mocht vinden, er in ruime mate zal toe bijdragen om den ambtenarenstand op te tillen tot een echt wetenschapskorps, dat zijn niet te onderschatten aandeel zal nemen in de leiding van het Staatschip.

Terecht schrijft de heer L. Camu dat de bestuurshervorming een «probleem is van menschen» en even beteekenisvol blijven de woorden door den heer Jan Kopczynski, voorzitter van het Internationaal Instituut voor administratieve wetenschappen, uitgesproken op het VIe Congres van dit Instituut te Warschau :

« Je crois que la réussite magnifique de la » reconstitution de l'Etat polonais, tient pour » une large part au dévouement de son corps » de fonctionnaires ».

Drs F. DE MEYST.

(1) M. Vauthier : « Précis de droit administratif », 1928 — p. 38.

(2) Konink. Besluit 2 October 1937 — art. 5 — Staatsblad 8-10-37 — blz. 6083.

Zie ook L. Camu, Koninklijk Commissaris : Verslag : Statuut der Ambtenaren, p. 24 — Fransche uitgave.

(3) Art. 3 van het K. B. dd. 16-4-37, bepaalt: de tijdelijke bedienden worden in ieder geval, volgens contract, onder de daarin bepaalde voorwaarden, met forfaitaire bezoldiging aangenomen.

(4) Zie inzonderheid voor de gemeentebeambten de wetten van 30 Juli 1903, 6 Augustus 1909 op de vastheid der gemeentebeambten, de wet van 21 December 1927, betreffende de wedden van het personeel van provincie en gemeenten, zoemde sommige regelen van de wet dd. 25 April 1933, in verband met het pensioensstatuut voor het gemeentepersoneel.

(5) De benoeming van een ambtenaar is een overheids-handeling, welke niet aan de beoordeeling van de rechterlijke macht kan worden voorgelegd. (Burg. rechtbank Brussel : 11 December 1935 — Belgique judiciaire 1936-177).

(6) Art. 8 van het wetsontwerp tot instelling van een Raad van State: Parlementaire bescheiden n° 299. Zitting 1936-1937. — Art. 6 van het aanvullend verslag op bedoeld

ontwerp: Parlem. Bescheiden n° 4. Buitengewone zitting 1937.

(7) L. Camu : op. cit. p. 7.

(8) The civil service in modern government-A study of the merit system. Tablettes documentaires nrs 1 en 2. 1937.

(9) Verhandelingen van het Congres der administratieve dagen van 8 tot 11 Juni 1935.

(10) Het recht op het loon (wedde) is een burgerlijk recht, dat binnen de bevoegdheid van de rechtsinstanties valt. Vonnis Burg. Rechth. Brussel dd. 11 Februari 1930.

(11) Pasinomie 1844-p. 153, nota 3.

(12) M. Vauthier, op. cit. p. 42. — P. Errera : Traité de droit public. p. 261, 10°.

(13) Vonnis Luik, 21 Mei 1931, en burg. rechth. Brussel, 3e Kamer, van 24 Mei 1932. Belg. judiciaire van 1 November 1932, n° 17.

(14) Hof van Beroep Brussel, 1 Februari 1933, Journal des Tribunaux 226.

(15) Vauthier op. cit. p. 42. — Brussel, 17 Januari 1936, Journ. des Trib. 1936-447.

(16) 5 November 1920. Pas. I-p. 192.

(17) M. Capart. — Traité de droit administratif élémentaire, 1930, p. 407.

(18) M. Vauthier - op. cit. p. 517.

(19) Hof van Cassatie, 16 Oct. 1922. Pas. 1923, I. 14.

(20) Brussel, 30 October 1929. - Pas. 1930-11, p. 94.

(21) Gent, 7 Februari 1922. - Pas. 1923-11-52.

(22) Gent, 21 Maart 1927 - Revue de l'Administration 1927 p. 496. — Zie ook Burg. Rechth. Brussel 13 November 1937: ongeval overkomen aan een militaan die van een paardwedstrijd terugkwam met het paard van een officier.

(23) Hof van Cassatie dd. 2 Juli 1902 - Pas. 1903-1-324.

(24) Departement van Landbouw en van Openbare Werken, ministerieële beslissing van 4 Februari 1923.

(25) H. Marck : Wetsvoorstel houdende het statuut der openbare ambtenaren. Kamerdocument nr 30-p. 18. Buitengewone zitting 1936.

(26) Zie reeds geciteerd ontwerp.

(27) Revue de l'administration, 7e aflevering 1937 - p. 297.

(28) M. Capart. — Droit administratif élémentaire 1930.

(29) Verslag Senaatscommissie zitting 1921-1922.

(30) Zie art. 20 van de Grondwet en wet van 24 Mei 1921.

(31) M. Vauthier. — Droit d'assoc. op. cit. p. 46.

(32) Beslissing van den Ministerraad dd. 25 October 1933 omtrent het lidmaatschap van Staatsvijandige groeperingen. Besliss. Ministerraad 26 Juli 1932 in verband met dragen van kenteekens.

(33) Kon. besl. dd. 14 December 1937. Staatsblad van 15 December 1937. - p. 7535.

(34) Le Droit administratif de la Belgique, deel I, p. 88. Zie Studiecentrum tot hervorming van den Staat.

(35) Zelfde bron.

(36) Revue de l'administration, 3e aflevering 1937. - p. 106.

(37) M. Vauthier, op. cit. p. 36.

(38) Zie wet van 3 Augustus 1919 op de reïntegratie der gemobiliseerde Belgen. Wetten dd. 25 Mei 1920, 7 Augustus 1922, 5 Maart 1932, beslaglegging en afstand loon der Rijksagenten met minder dan 24.000 fr.; wet van 21 Juli 1844 op de burgerlijke pensioenen; wet van 24 December 1903 op de arbeidsongevallen is van toepassing op het personeel van den Staat.

RECHTSPRAAK

128 HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 17 Januari 1938.

Voorzitter : M. De Vos.

Raadsheeren : MM. Delvaux en Loppens.

Adv. Gen. : M. Leparre.

Pl. : Mrs Lilar en Rolin t/ Van de Vorst.

INTERNATIONAAL RECHT. — SOUVEREINE STAAT. — VRIJDOM VAN RECHTSMACHT TEGENOVER VREEMDE RECHTBANKEN. — VERDRAG GESLOTEN TE BRUSSEL OP 10 APRIL 1926. — NIET TOEPASSELIJK. — BELGISCHE INTERNATIONALE OPENBARE ORDE. — BEGRIP. — NIET VAN TOEPASSING IN DE SFEER VAN HET INTERNATIONAAL POLITIEK RECHT.

Een soevereine staat erkend door de Belgische regering en bij deze laatste door een gezantschap verte-

genwoordigd, geniet de vrijdom van rechtsmacht tegenover de Belgische rechtbanken. Dit beginsel steunt op de noodzakelijkheid van een wederkerige hoffelijke behandeling en van de onafhankelijkheid der staten gehuldigd door het volkenrecht.

Het verdrag gesloten te Brussel op 10 April 1926 en bekrachtigd door de Belgische wet van 28 November 1928 er toestekkende de eenvormigheid tot stand te brengen van zekere regelen betreffende de vrijdom van rechtsmacht voor staatsschepen, is niet toepasselijk op Spanje, dat dit verdrag niet bekrachtigd heeft; dit internationaal verdrag heeft trouwens uitsluitend betrekking op de geschillen betreffende de uitbating der vaartuigen en het vervoer hunner ladingen, maar blijft vreemd aan de betwistingen betreffende den eigendom of het bezit der schepen.

De internationale openbare orde van een bepaalde staat is een begrip dat samengesteld is uit bepaalde zedelijke, economische en ook politieke regelen en opvat-

tingen, waarvan de inachtneming wordt beschouwd als zijnde onontbeerlijk tot het vreedzaam voortbestaan van de samenleving op het grondgebied.

Dit begrip dient echter niet in aanmerking genomen in de sfeer van het internationaal politiek recht waarin een vreemde soevereine staat het beginsel van den vrijdom van rechtsmacht kan inroepen.

Saez Murua en Cons. t/ de Pinillos, Garcia en Cons.

ADVIES VAN DEN HEER ADV.-GEN. LEPPERRE

Een arrest van deze kamer van het Hof van Beroep in dato 7 Juli 1937 heeft de beginselen in het licht gesteld die ten grondslag liggen van den vrijdom van gerechtigheid die, op voet van de internationale gewoonte, moet toegekend worden aan de vreemde Staten tegen dewelke een geding vóór de Belgische rechtbanken aanhangig gemaakt wordt.

Het gold een vordering ingesteld vóór de rechtbank van Eersten aanleg te Antwerpen door een reeder van Spaansche nationaliteit om zijn eigendomsrecht te doen erkennen op twee zijner vroegere schepen die, door de Spaansche regeering, in de Spaansche wateren, bij toepassing van de Spaansche wet, gerekwireerd werden en die zich toevallig te Antwerpen bevonden.

Het Hof besloot dat de rechtbank te Antwerpen onbevoegd was om op deze vordering recht te doen.

Thans is uw Hof opnieuw geroepen in een gelijksoortig geding uitspraak te doen, met dit verschil nochtans dat het niet meer gaat over een schip dat door de Spaansche overheid «opgeëischt» werd, maar over een steamer aan een Spaansche onderdaan toebehoorend en die, bij toepassing van een Decreet door den voorzitter der Spaansche Republiek genomen, met nog andere schepen, te Bilbao, het voorwerp was van een toeëigening (in de Spaansche taal «incautación» genaamd), die voor gevolg had dat het vaartuig als staatsschip bestemd werd tot een nationalen openbaren dienst.

Het geding dat thans aan uw oordeel onderworpen is, werd in de volgende omstandigheden voor den eersten rechter aanhangig gemaakt.

Michel Martinez de Pinillos, reeder, wonende en gehuisvest te Cadix, is eigenaar van een reeks schepen met dewelke hij een overzeesche vervoerdienst uitbaat; tot deze vloot behoort het schip «Vasco» dat het voorwerp is van de huidige betwisting.

Ten gevolge van den burgeroorlog die in Spanje was uitgebroken, was het de Pinillos onmogelijk geweest in verbinding te blijven met zekere zijner schepen; vijf dezer vaartuigen die zich te Bilbao bevonden werden op 29 October 1936 door de Spaansche overheden in bezit genomen in uitvoering van een Decreet denzelfden dag uitgevaardigd door den Voorzitter der Spaansche Republiek. Dit Decreet was regelmatig verschenen in het Staatsblad «Gaceta de Madrid» op 30 October 1936 en bekrachtigd door de wet van 18 December daaropvolgend.

Dit Decreet, waarvan de Fransche vertaling door den Consul Generaal van Spanje bezorgd werd, luidt als volgt:

«Pour les mêmes raisons qui ont motivé l'appropriation («incautación») par l'Etat de plusieurs bateaux et leur affectation au service public national moyen-nant les décrets d'appropriation correspondants et pour les besoins du gouvernement: l'Etat Espagnol s'approprie les bateaux Celta, Darro, Ebro, Sel, Vasco de M. Miguel Martinez de Pinillos... lesquels restent affectés comme vaisseaux de l'Etat au service public national.»

«Dans les inscriptions au Registre et liste officielle des bateaux, au Registre central de la Direction Générale ainsi que dans les documents des susdits bateaux et les correspondants registres consulaires, on fera constater l'appropriation avec les changements de propriété qui en découlent.»

In uitvoering van dit Decreet werd op 3 November 1936 de «incautación» in de boeken van het schip «Vasco» overgeschreven en het vaartuig kreeg op 15 Januari 1937 een nieuwe benaming, te weten «Garbi».

De kapitein Solis Garcia, die namens Martinez de Pinillos het bewind over het schip voerde, werd door de Spaansche regeering in zijn ambt behouden en werd, van dat oogenblik af, de aangestelde van den Spaanschen Staat.

Als kapitein van het staatsschip «Garbi» ondernam hij verschillende reizen tot wanneer het schip, rond Februari 1937, de Antwerpsche haven binnenliep waar het zekere herstellingen moest ondergaan.

Solis Garcia alsmede de bemanning van het stoomschip hadden regelmatig hun wedde van de Spaansche regeering ontvangen en Garcia beschouwde zich overigens werkelijk als aangestelde van den Spaanschen Staat zooals blijkt uit een brief die hij schreef aan de firma Grisar en Marsily te Antwerpen, welke met de herstelling van het schip gelast was.

De Fransche vertaling van die brief (door beroepers voorgelegd en door beroepene niet betwist) luidt als volgt: «Par la présente j'ai décidé de ne pas per-mettre que soit commencée la réparation de mon navire avant de connaître la décision dans cette affaire de mon gouvernement central à qui appar-tient le navire.»

Na enkelen tijd getrouwheid aan hetgeen hij noemde «zijn centrale regeering» schijnt Solis Garcia zich in verbinding gesteld te hebben met zijn vroegere reeder de Pinillos, want op 25 Mei 1937 zien wij hem geheimelij-ter studie van deurwaarder Vanderstichelen, of liever in de Tolstraat, waar genoemde deurwaarder woont, een dagvaarding afhalen om op verzoek van de Pinillos 's anderendaags te verschijnen voor de rechtbank van Koophandel te Antwerpen.

In deze dagvaarding beweert de Pinillos dat Garcia als kapitein van het schip «Garbi» zijn aangestelde is, dat hij bij toepassing van art. 99 en 100 van de wet van 5 Juni 1928, hem het bevel heeft gegeven met de bemanning het schip te verlaten maar dat Garcia weigert aan dit order te voldoen; diensvolgens vraagt de Pinillos aan de rechtbank van Koophandel Garcia te veroordeelen het schip te ontruimen;

's Anderendaags 26 Mei, verschijnt Solis Garcia in persoon vóór de Koophandelsrechtbank, ondertee-ker een akkoord-besluit en op staanden voet velt de rechtbank een bemiddelend vonnis bij hetwelk den ge-daagde veroordeeld wordt, binnen de 24 uren het vaar-tuig te verlaten, hem en de zijnen, met de bemanning en officieren en al deze die zich aan boord zouden bevin-den; aanlegger wordt gemachtigd desnoods tot de uitdrijving van deze personen over te gaan.

Onmiddellijk na de uitspraak van dit vonnis, biedt de Pinillos aan den voorzitter der rechtbank van Koop-handel een verzoekschrift aan om toegelaten te worden bewarend beslag te leggen op het schip «Garbi» ex «Vasco» en op de minuut van het rekwest werd de gevraagde machtiging verleend, mits borgstelling van 5.000 frank.

Ditmaal was aangewend geworden dat de Pinillos vreesde dat Garcia met het schip naar den vreemde zou vluchten!!

Na deze gerechtelijke comédie bij gemeen overleg tusschen de Pinillos en Solis Garcia op touw gezet,

verscheen deze laatste niet meer op het schip en het bewarend beslag werd uitgevoerd sprekende met Ricar-do Ruyz, eerste officier.

Op 31 Mei daaropvolgend, werd Solis Garcia door den Consul-Generaal van Spanje te Antwerpen als deserteur afgezet en werd Victor Saez Murua in zijn plaats als bevelhebber van de «Garbi» aangesteld.

's Anderendaags, 1 Juni, werden ten verzoeken van den nieuwen kapitein, twee deurwaardersexplooten aan de Pinillos beteeekend :

Het eerste, dagvaarding bevattende om te verschijnen vóór den Voorzitter der rechtbank van Koophandel, zetelende in kortgeding, ten einde het bewarend beslag toegestaan bij bevel van 26 Mei te hooren te niet doen.

Het tweede, dagvaarding bevattende om te verschijnen vóór de Rechtbank van Koophandel, om uitspraak te hooren doen op het zelfstandig derde verzet door Murua ingesteld tegen het bemiddelend vonnis dat op 26 Mei door list verkregen was en dit te hooren te niet doen; een zelfde exploit werd op 2 Juni beteeekend aan Solis Garcia.

Ten anderen teekenden ook de leden der bemanning, bij exploit van 18 Juni, derde verzet aan tegen het vonnis van 26 Mei.

Deze vier dagvaardingen zijn gesteund : 1°) op het bedrieglijk overleg dat bestond tusschen de Pinillos en Garcia en waardoor den rechter misleid werd; 2°) op het feit dat het schip toebehoorde aan de Spaansche Staat tegenover dewelke, bij toepassing van het principe van vrijdom van gerechtigheid, de Belgische rechter onbevoegd was om eenig dwangbevel of veroordeeling uit te spreken.

Als gevolg op de eerste dagvaarding, sprak de Voorzitter der rechtbank van Koophandel, zetelende in kortgeding, op 5 Juni 1937, een bevel uit waarbij de beslissing over de intrekking van de machtiging tot bewarend beslag onbepaaldelijk verschoven werd om rede dat een vonnis was geveld dat de uitdrijving van Solis Garcia bevoel en dat het derde verzet, tegen dit vonnis, aangeteeekend nog niet beslecht was.

Tegen dit bevel werd geen beroep ingesteld.

De 2de, 3de en 4de dagvaarding gaven aanleiding tot het vonnis van afwijzing in dato 27 Oogst 1937 waartegen, bij akte van 2 September 1937, door Saez Murua en door de leden der bemanning beroep werd aange-teekend en over hetwelk wij verder breedvoeriger zullen uitweiden.

Daar nu, op 4 Juni 1937, Martinez de Pinillos het accord-vonnis van uitdrijving van 26 Mei tegen den nieuwen aangestelden kapitein en tegen de bemanning van het schip ten uitvoer wilde leggen, werd hij, bij exploit in dato 5 Juni 1937 ten verzoeken van Saez Murua, en op 26 Juni 1937 ten verzoeken van de leden der bemanning, gedagvaard om te verschijnen vóór den voorzitter der rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, zetelende in kortgeding, ten einde elke uitvoeringsmaatregel te hooren verbieden zoolang er niet definitief over het derde verzet gevonnist zou zijn.

Op 30 Juli 1937 verleende de Voorzitter der Rechtbank een bevel waarbij vastgesteld werd : dat het buiten de kennis was van de vertegenwoordigers der Spaansche regeering, in wiens bezit het schip zich bevond, alsook buiten de kennis van de leden der bemanning, dat het vonnis van 26 Mei tusschengekomen was, dat diensvolgens zoolang het geding niet bepaald ten gronde beslecht was, het kwestieuze vonnis niet bindend zou zijn noch tegenover de vertegenwoordigers van den Spaanschen Staat, noch tegenover de bemanning van het schip.

Derhalve werd, bij gezegd bevel, elke uitvoeringsmaatregel verboden tot zoolang er niet definitief over het derde verzet gevonnist was.

Wanneer nu, bij voornoemd vonnis van 27 Oogst 1937, de Rechtbank van Koophandel de derde-verzetters Murua en de leden van de bemanning van hun eisch afgewezen werden, met bepaling dat het vonnis uitvoerbaar was niettegenstaande beroep en zonder zekerheidstelling, wilde de Pinillos het accord-vonnis van 26 Mei opnieuw ten uitvoer leggen.

Daar Murua zich tegen deze tenuitvoerlegging verzette, voorzag de deurwaarder zich in kortgeding bij den voorzitter der rechtbank van eersten aanleg om uitspraak te hooren doen over de moeilijkheden die zich voordeden betreffende de gezegde uitvoering.

Bij bevel, in dato 18 September 1937, waarbij hij de draagkracht van zijn vroeger bevel van 30 Juli nader bepaalde, besloot de voorzitter der rechtbank dat aan de in dit bevel gestelde voorwaarde niet voldaan was, gezien beroep was ingesteld tegen het vonnis van 27 Oogst; dat diensvolgens de beslissing ten gronde niet definitief was en derhalve het verbod van tenuitvoerlegging behouden bleef.

Bij akte van 27 September 1937 teekende de Pinillos beroep aan tegen het bevel van 30 Juli 1937.

Twee beslissingen zijn dus aan uw hooge rechtsmacht onderworpen : 1°) het vonnis van de rechtbank van Koophandel in dato 27 Oogst 1937; 2°) het bevel van den heer Voorzitter der rechtbank van Eersten aanleg, zetelende in kortgeding, in dato 30 Juli 1937, nader verklaard door het bevel van 27 September.

I. — *Verhaal tegen het vonnis van 27 Oogst 1937.*

Vóór den eersten rechter werd door de Pinillos de ontvankelijkheid van het derde verzet bestreden vóór het Hof wordt deze uitneming niet meer opgeworpen en wordt alleen nog den grond der zaak in bespreking gebracht.

De aanleggers op derde verzet beweerden dat het vonnis van 26 Mei een dwangbevel bevatte tegen een vreemd staatsschip in openbaren dienst, dat inderdaad de Spaansche regeering door de inbezitneming van het het schip, bij toepassing van hare nationale wetgeving, eigenaar was geworden van het vaartuig, dat derhalve de vordering vanwege de Pinillos ingesteld was tegen den Spaanschen Staat tegenover dewelke de Belgische rechtbanken, bij toepassing van het beginsel van vrijdom van gerechtigheid niet bevoegd waren recht te spreken.

De verweerders op derde-verzet verdedigden de stelling van het Decreet op 29 October 1936 waarbij de «incautación» van het schip Vasco werd besloten, in tegenstrijd was met de Spaansche grondwet en dus niet kon uitgevoerd worden.

Dat ten anderen een onteigening zonder voorafgaande schadevergoeding tegenstrijdig is met de internationale openbare orde en met de Belgische publieke orde, dat het ingeroepen Decreet dus in België geen uitwerksel kon hebben.

Het bestreden vonnis huldigt een derde stelsel en beslist :

1°) dat bij toepassing van art. 3 der wet van 28 November 1928 het stoomschip «Garbi» moet beschouwd worden als een schip gebruikt voor zuivere handelsdoeleinden en dat derhalve kapitein Murua zich op geen vrijdom van gerechtigheid mag beroepen.

2°) dat het Decreet van 29 October 1936 een overheerschend politiek karakter heeft, zoodat men hier voor een toestand staat die in de sfeer van het internationaal politiek recht verkregen is en dus op het Belgisch grondgebied niet erkend kan worden.

De eerste rechter heeft zich totaal vergist wanneer hij, tot staving van zijn stelsel, de wet van 28 Novem-

ber 1928 inroept; die wet is hier niet toepasselijk en dit om een driedubbele rede :

1°) De titel van gezegde wet luidt als volgt :

« Wet ten doel hebbende het invoeren in de Belgische » wetgeving van beschikkingen *gelijklopend* met deze » van het internationaal verdrag tot het vaststellen van » eenige eenvormige regelen betreffende de immuni- » teit van staatsschepen, geteekend te Brussel op » 10 April 1926 ».

De Belgische wetgever heeft dus enkel voor doel gehad aan de schepen die *den Belgischen Staat* toebehooren dezelfde regelen toe te passen als die door het genoemd verdrag van 10 April 1926 gehuldigd worden en dit wat betreft de betwistingen tusschen den Belgischen Staat en de particulieren.

Indien er over deze opvatting twijfel bestond, is het voldoende de Memorie van toelichting te raadplegen waarin woordelijk geschreven staat : « Il convient de » fixer par des textes législatifs nationaux la nouvelle » situation de droit résultant pour l'Etat Belge pro- » priétaire de navires et pour les navires armés par » lui de ces principes internationaux.

«...Nous n'hésitons pas à vous en demander la con- » sécration légale, celle-ci ne vaudra, aux termes mêmes » du projet de loi, que pour les relations entre l'Etat » et les particuliers dans le domaine maritime... » (Ann. Parl. documents Ch. des Représ. 1926-27, n° 335).

Er kan dus geen spraak zijn van bedoelde wetsbepalingen in te roepen wanneer het gaat over betwisting tusschen de Spaansche Regeering en een Spaansch onderdaan betreffende een schip waarover de Spaansche Staat beweert het eigendomsrecht uit te oefenen.

2°) De eerste rechter heeft volkomen uit het oog verloren dat luidens art. 1 van gezegde wet de voorschreven regelen alleen toepasselijk zijn « ten opzichte van vorderingen betreffende de *exploitatie der schepen* en het vervoer van de ladingen en de passagiers ».

Op die wet kan dus onmogelijk gesteund worden wanneer het gaat over een betwisting betreffende het *eigendomsrecht* over het schip zelf.

3°) Het verdrag van 10 April 1926, op zichzelf genomen, kan ter zake niet ingeroepen worden, want de Spaansche Staat heeft deze overeenkomst niet bijgetreden en deze heeft bovendien enkel betrekking de betwistingen aangaande de uitbating der schepen en het vervoer der ladingen.

Wat nu het beginsel van vrijdom van gerechtigheid betreft, dient eerst en vooral opgemerkt dat de beroepenen, en met hen de eerste rechter, een grove verwarring maken tusschen het in levenroepen van een rechtstoestand bij toepassing van een vreemde wet en de erkenning door de Belgische rechtbanken van reeds bestaande rechten die door een vreemde Staat, in zijn eigen land, op voet van zijn nationale wetgeving, verkregen werden.

Ik ben het met beroepenen volkomen eens dat de verbeurdverklaring van private goederen of de ont-eigening zonder schadevergoeding strijdig is met onze opvatting van het eigendomsrecht en indruischen tegen de Belgische en zelfs tegen de internationale openbare orde.

Daaruit volgt dt op voet van een vreemde wet, die zulke maatregelen als wettig beschouwd, vóór onze rechtbanken geen rechten zouden kunnen verkregen worden.

Maar het gaat hier niet over het verkrijgen van rechten in België bij toepassing van een vreemde wetgeving.

Beroepers bewijzen, door het voorleggen van bescheiden die niet betwist worden, dat het stoomschip «Garbi» dat een Spaansche reeder toebehoorde, in de Spaansche wateren, bij toepassing van de Spaansche wet-

geving, door de Spaansche regeering handelende in de sfeer van haar soevereine macht, in bezit werd genomen en dat dus, op het oogenblik der inleiding van het geding vóór de Belgische rechtbanken, de Spaansche Staat eigenaar was van het stoomschip waarover de vordering liep.

In dit geval zijn, mijns erachtens de Belgische rechters niet gemachtigd de betwisting te beslechten tusschen den vroegere neigenaar vn het schip en de regeering waaraan die eigenaar onderworpen is en die verklaart thans het eigendomsrecht op het vaartuig uit te oefenen.

Naar mijne meening, is het de Belgische rechtbank niet toegelaten te onderzoeken op welke wijze de Spaansche Staat in het bezit van gezegd schip is gekomen, evenmin heeft zij het recht na te gaan (zooals beroepenen het voorstellen), of het Spaansch Decreet, op voet van hetwelk de Spaansche Regeering zich in Spanje de steamer «Garbi» toeëigende, in overeenstemming is met de Spaansche grondwet; veel minder noch is zij gerechtigd (zooals het bestreden vonnis het doet), de maatregelen die de Spaansche Regeering, op zijn eigen grondgebied genomen heeft, te bekniibelen en te beoordeelen.

En hier meen ik terloops opnieuw te moeten doen opmerken zooals ik het deed ter gelegenheid van het geding dat aanleiding gaf tot het arrest van 7 Juli 1937, dat ik het volstrekt ongepast vind in een gerechtelijke beslissing de wettelijke Spaansche Regeering die door de Belgische Staat erkend is en een gezant te Brussel heeft, te hooren bestempelen met den naam van «politieke partij die het bewind in Spanje voert».

Mijn zienswijze over het beginsel van vrijdom van gerechtigheid heb ik breedvoerig uiteengezet in het advies dat ik geroepen was te geven in de vorige zaak waarop ik zooeven zinspeelde.

Ik ben zoo vrij het Hof te verwijzen naar deze studie die ik bij het huidig advies vroeg (zie overigens R. W. 1937-38, kol. 22).

In deze uiteenzetting heb ik zoo volledig mogelijk de rechtsleer en de indrukwekkende rechtspraak aangehaald volgens dewelke moet aangenomen worden dat een Staat tegen zijn wil niet kan onderworpen worden aan het toezicht van de gerechtelijke overheden van een ander land.

Ik heb er op gewezen dat de omstandigheid dat met het schip waarover de betwisting liep, handel zou gedreven zijn, hetgeen de eerste rechter in het onderhavig geval heeft willen doen uitschijnen, zonder uitwerk-sel is op de toepassing van het principe van vrijdom van gerechtigheid, daar, enerzijds het niet gaat over handelsbetwistingen maar wel over zakelijke rechten en anderzijds de Spaansche Staat ongetwijfeld handelde «jure imperii» toen hij, in de Spaansche wateren, de bedoelde steamer in bezit nam.

De Imuuniteit van gerechtigheid, die haar grondslag vindt in de wederzijdsche gelijkheid en in de wederkeerige hoffelijkheid der Staten, werd door de internationale gewoonte altijd erkend.

Zooals de arresten van het Hooger Hof van Tchechoslovaquie van 23 December 1919 en 16 Januari 1922 het zeer juist verklaren, vergt de wederzijdsche onafhankelijkheid van zelfbestuur der Staten dat de eene Staat zich niet mengt in de zaken van den anderen : « Le pouvoir judiciaire avec toutes ses attributions », zoo leest men in deze arresten, « ne peut être mis en œuvre que » contre ceux qui sont obligés de par la loi de se soumettre aux ordonnances judiciaires... Il est évident » qu'un égal ne saurait ordonner à un autre égal... » L'Etat exécutant par ses tribunaux sa souveraineté » judiciaire procède en vertu de sa souveraineté étatique générale; celle-ci n'empiète pas, au regard des

» principes de droit international, sur la souveraineté d'un autre Etat » (Clunet 1937, blz. 390).

De studie van M. Niboyet « Les immunités de juridiction en droit français des états étrangers engagés dans des transactions privées » (Rev. Gén. de Dr. Int. Publ., 1936, blz. 525 en volg.) toont op voortreffelijke wijze aan dat, zelfs ter gelegenheid van private handelingen of overeenkomsten waarin een vreemde Staat betrokken is, het beginsel van vrijdom van gerechtigheid, behoudens uitzonderlijke gevallen, altijd dient toegepast.

Deze rechtschrijver doet opmerken dat reeds in 1849 het Hof van Cassatie van Frankrijk het beginsel huldigde: « l'indépendance des états est l'un des principes les plus universellement reconnus du droit des gens et elle s'oppose à tout jugement d'un état par les juges d'un autre » (Cass. fr. 22 janvier 1849, Sirey. I. 81).

Na bijna negentig jaar gedurende dewelke menige opvattingen en menige rechtstheorieën gewijzigd werden, is het grondbeginsel van de immuniteit der vreemde Staten onveranderd gebleven.

En alhoewel thans wordt aangenomen dat, als wanneer het gaat over loutere handelsverbintenissen aangegaan door de handelsvertegenwoordigingen van vreemde Staten, het beginsel van vrijdom van gerechtigheid niet van toepassing is, blijft nochtans de immuniteit altijd behouden van zodra een vreemde Staat zelf in de zaak betrokken is.

« Est justifié, verklaart het arrest van het Hof van Cassatie van Frankrijk van 15 December 1936 (Clunet 1937, bl. 532) l'arrêt qui condamne le représentant commercial en France d'un état étranger à des dommages-intérêts... lorsque, pour retenir devant la juridiction française le défendeur pour des actes de commerce par lui accomplis en France, la Cour d'Appel déclare que les faits reprochés, *ne se rattachent pas à des actes de souveraineté* de l'état mis en cause mais dérivant d'actes de commerce; qu'il ne s'agit pas de *matières d'ordre politique* mais d'opérations strictement commerciales que les tribunaux peuvent apprécier sans s'immiscer dans l'administration du dit état ».

In een omvangrijke studie, verschenen in de Revue de Dr. Int. et de Législation Comparée (1934, blz. 652 en 1935 blz. 100) onder den titel « La question de l'immunité de juridiction des états étrangers » bewijst de Heer Van Praag, docteur in rechten in Den Haag, bij verzending naar rechtspraak en rechtsleer, dat de vrijdom van gerechtigheid een noodwendigheid is voor de goede verstandhouding tusschen de Staten en dat een beschikking door een Staat, binnen de grenzen van zijn grondgebied genomen en er toegepast, door een andere Staat niet kan betwist worden:

« Le juge d'un autre état, zoo schrijft hij, a à constater la situation qui existe en fait d'après le droit de l'état étranger assigné, sans se demander si cette situation correspond aux appréciations prévalant dans son pays à lui » (blz. 124).

In een arrest op 11 Juli 1936 gevelde door de 6e Kamer van het Hof van Beroep te Brussel onder voorzitterschap van den Heer Devos, huidige voorzitter van deze kamer, werd ook het beginsel gehuldigd dat een maatregel door een vreemde Staat, in zijn eigen land genomen tegenover zijn onderdanen, door de andere Staten moet geëerbiedigd worden.

Het ging namelijk over de draagkracht in den vreemde van de afschaffing van de vroegere Russische vennootschappen door de Sovietwetten bevolen, en het arrest, de Fransche rechtspraak goedkeurende, zegt namelijk: « attendu qu'à juste titre la jurisprudence française décide que le principe de la suppression des anciennes sociétés russes visées par la législation

» soviétique devait être admise en France, cette suppression en vertu de la loi du pays dont ces sociétés dépendaient légalement, faisant partie des prérogatives normales de la souveraineté de l'Etat Soviétique ».

In het geding dat thans aan uw oordeel onderworpen is, gaat het ook over het eerbiedigen in België van een rechtstoestand in een vreemd land, door een vreemde Staat, tegenover een zijner onderdanen in leven geroepen, de vreemde Regeering handelende als publieke macht en in de uitoefening van haar soevereiniteitsrechten.

In de laatste tijden hebben betwistingen zooals deze die wij thans bespreken, aanleiding gegeven tot menige gerechtelijke beslissingen en telkens werd verklaard dat wanneer een vreemde Staat zich beroept op rechten verworven in zijn eigen land, op voet van zijn nationale wetgeving, het beginsel van vrijdom van gerechtigheid moet toegepast worden. (Zie namelijk: Hof van Beroep Poitiers, 26 Juli 1937; Londen, 15 October 1937; Rechtb. Larochelle, 18 October 1937; Greenock Sheriff Court Glasgow, 11 November 1937; Hof van Beroep Montpellier, 24 November 1937; Rouen, 7 December 1937), waarvan afschrift door beroepers voorgelegd.

Indien het waar is dat, in zekere dezer arresten, het gaat over gerekwireerde schepen en niet over onteigening, dan staat het toch vast dat telkens het principe werd gehuldigd: dat wanneer een vreemde Staat, handelende in hoedanigheid van publieke macht, op zijn eigen grondgebied, rechten heeft verworven, de rechtbanken van andere landen deze rechtstoestanden moeten erkennen en derhalve tegen den vreemden Staat geen recht mogen spreken.

Door beroepen wordt bijzonder geschermd met een arrest van het Hof van Cassatie van Frankrijk van 5 Maart 1928 (Rev. Darras 1929, blz. 288), waarin het beginsel staat geschreven dat de Fransche rechtbanken niet gehouden zijn recht uit een vreemde wet geboren te eerbiedigen wanneer de beginselen door die vreemde wet toegepast indruischen tegen de Fransche openbare orde.

Maar beroepene verliest uit het oog dat in bedoeld geval het ging over het toepassen op het Fransche grondgebied van de Sovietwet die de nationalisatie van de Russische handelsvloot bevoel en dat het niet ging over het betwisten van een eigendomsrecht dat in Rusland, bij toepassing der Russische wetten verkregen was.

Ik ben dus de meening toegedaan dat in het huidig geding tegen beroepers, die de vertegenwoordigers zijn van de Spaansche Regeering, noch dwangbevel noch veroordeeling kon uitgesproken worden en dat uw Hof zijn rechtspraak in het arrest van 7 Juli 1937 vastgesteld dient te behouden.

Diensvolgens zal het Hof verklaren dat de Rechtbank van Koophandel het recht niet had te onderzoeken of de Spaansche overheid het betwist eigendomsrecht op het schip « Garbi » regelmatig had verkregen en dat de bevestiging van den vreemden Staat, op dit punt langs diplomatieken weg gedaan, voldoende is.

Dat hem te dwingen dit bewijs te leveren zou gelijkstaan met hem aan het Belgische gerecht te onderwerpen.

Het bestreden vonnis dient derhalve te niet gedaan wegens machtsoverschrijding.

Ik zeg machtsoverschrijding en niet onbevoegdheid. Inderdaad naar luidt het arrest van Cassatie van 20 September 1937 (Pas. I. 231) bestaat de onbevoegdheid enkel wanneer een rechtbank een geding beslecht dat door een andere rechtsmacht had moeten gevonden zijn.

« Attendu que l'incompétence, zoo beslist dit arrest, » consiste dans l'empiètement du juge sur les attributions d'une autre autorité judiciaire; qu'en s'arrogeant » une juridiction qui ne lui appartient pas, le juge ne » viole pas les règles de sa compétence mais commet » un excès de pouvoir. »

II. — Verhaal tegen het bevel van den voorzitter der Rechtbank van Eersten Aanleg.

Alhoewel op grond van de stelling die ik kom te verdedigen dit verhaal van alle belang ontbloomt is, meen ik nochtans te moeten doen opmerken dat, naar mijn meening, het beroep door de Pinillos ingesteld gegrond is.

Bij bevel in dato 30 Juli 1937 had de Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg, zetelende in kortgeding, verbod gedaan aan de Penillos het accoord-vonniss van 26 Mei uit te voeren zoolang er niet definitief over het derde verzet gevonniss was.

Dit bevel was hoofdzakelijk gesteund op het feit dat het uit te voeren vonniss op heimelijke wijze en buiten wete van den werkelijken aansteller van Solis Garcia bekomen was en de uitvoering er van de belangen zou kunnen schaden van derden die als partij hadden moeten opgeroepen worden.

Maar wanneer nu de bedoelde belanghebbenden, door hun zelfstandig derde verzet, proces partij waren geweest en zij van hun eisch afgewezen waren door een vonniss dat uitdrukkelijk uitvoerbaar niettegenstaande beroep werd verklaard, had de voorzitter het recht niet meer de ten uitvoerlegging van het vonniss van 26 Mei te verbieden.

Inderdaad, indien art. 459 W. B. R. (gewijzigd door art. 22 van het K. B. van 30 Maart 1936) de Hoven van Beroep verbiedt de tenuitvoerlegging der vonnissen uit te stellen, is des te minder de voorzitter van de rechtbank gemachtigd de uitvoering tusschen partijen te verbieden van een vonniss dat uitvoerbaar verklaard werd niettegenstaande beroep.

Het bevel van 18 September 1937, waartegen, gezien zijn bijzonderen aard, geen beroep kon ingesteld worden, moet beschouwd worden als een soort verlenging van het eerste bevel waarvan het de bewoordingen heeft uitgelegd.

De beginselen die toepasselijk zijn op de interpretatie der wetten dienen hier aangewend.

Een verklarende wet strekt er niet toe een nieuwe wet in de plaats van de vorige te stellen, maar heeft enkel voor doel den zin en de draagwijdte van de vroegere wet vast te stellen waarmede de nieuwe bepalingen slechts een geheel uitmaken (Cass. 20 Mei 1935 Pas. I. 252).

« La loi interprétative fait corps avec la loi interprétée, schrijft den Heer Advokaat-Generaal Cornil in zijn conclusie die het arrest van cassatie van 21 Januari 1935 voorafgaat (Pas. 1935. I. 122); en vertu de la notion même de l'interprétation, la loi interprétée est réputée avoir eu, dès l'origine, le sens et la portée que définit la loi interprétative. La loi interprétative n'attribue pas à la loi interprétée un sens nouveau, elle répète, en d'autres termes ce que la loi interprétée disait déjà ».

Deze principen moeten, mijns inziens, mutatis mutandis, toegepast worden op het bevel in kortgeding van 18 September 1937.

Dit bevel had enkel voor oogmerk de opvatting van den voorzitter, in het bevel van 26 Mei neergeschreven, nader te bepalen.

Dit laatste bevel moet geacht worden van het begin

af van de draagkracht te hebben gehad die er door het bevel van 18 September aan gegeven werd.

Ik ben dus de meening toegedaan dat het bevel van 30 Juli 1937 dient te niet gedaan, maar enkel voor zooveel het de beteekenis heeft die er aan werd gegeven door het verklarend bevel van 18 September 1937, dat wil zeggen voor zooveel er nog eenig uitwerksel aan verbonden blijft na het vonniss van 27 Oogst.

1e ARREST

Aangezien de zaken ingeschreven op de rol sub numeris 15725 en 15726 verknocht zijn, het Hof voegt ze samen om er over te beslissen bij eenzelfde arrest;

Aangezien vaststaat :

1°) dat, in uitvoering van een Decreet in dato 29 October 1936, uitgevaardigd door den President der Spaansche Republiek, decreet verschenen in het Spaansche officieel dagblad, op 30 October 1936, en bekrachtigd door eene wet van 18 December daaropvolgend, het stoomschip van gedaagde in beroep, reeder de Pinillos, op 29 October 1936, door de Spaansche regeering in bezit werd genomen, en dat, op 3 November 1936, de « incautocio » reeds voorzien door eene wet van 28 Juli 1933, 't is te zeggen der overschrijving van den eigendom van het schip ten voordeele van den Spaanschen Staat, in de eigendomstitels, in de haven van Bilbao, door de overheden aldaar werd voltrokken;

2°) dat Kapitein Solis Garcia, eveneens beroepene, die namens de Pinillos, het bewind uitoefende over het schip, werd aangesteld namens en voor rekening van de Spaansche Regeering; dat hij werkelijk bevel voerde op het vaartuig toen dit, krachtens onderrichtingen van die vreemde Regeering, de Belgische territoriale wateren is binnen gevaren; dat Solis Garcia en de bemanning hunne wedde ontvingen van de Spaansche Regeering;

3°) dat, op 31 Mei 1937, Solis Garcia door den Consul-Generaal van Spanje, in België, als directeur werd afgezet, en beroeper Murua in zijn plaats werd aangesteld als bevelhebber van het schip;

Overwegende dat voormelde maatregelen, onder den drang van politieke gebeurtenissen en omstandigheden door de Spaansche wettelijke regeering genomen werden, in uitoefening van de bevoegheden behoorende tot hare souvereiniteit; dat, diensvolgens, het Belgisch gerecht niet vermocht uitspraak te doen over de geldigheid van de betwiste eigendomsoverdracht, noch over het feitelijk bezit van het schip verkregen door de vreemde regeering;

Overwegende, inderdaad, dat, zooals de Belgische rechtspraak er reeds heeft op gewezen, de Spaansche Staat een souvereine staat is, wiens regeering door den Belgischen Staat erkend en door een gezantschap bij de Belgische Regeering vertegenwoordigd is; dat de souvereine staten den vrijdom van rechtsmacht bezitten tegenover de vreemde rechtbanken, wier beperking, in dat opzicht, op de noodwendigheid steunt van een goede verstandhouding tusschen de mogendheden en van eene hoffelijke behandeling der volkeren, alsook op hunne

verplichting hun wederzijdsch bestaan niet te storen (Verbrek. 11 Juni 1903, Clunet 1904, 417; Hof van Beroep Brussel, 22 November 1907; Clunet 1908, 210; Pouillet nr 178; Hof Brussel, 26 Mei en 7 Juli 1937; Rechtsh. Weekbl., 19 Sept. 1937; Z. ook Fr. Verbr. 23 Januari 1933; Clunet 1934, 96); dat, overeenkomstig het beginsel van gelijke onafhankelijkheid der Staten, eveneens door het Volkenrecht gehuldigd, de vreemde soevereine Staten niet aan eenigen dwangmaatregel, welk deze ook zij, in België kunnen onderworpen worden; (Hof van Beroep Brussel, 27 Juni 1921; Clunet 1922, 739; 24 Mei 1933, Pas. 1933, 197; 26 Mei en 7 Juli 1937, supra);

Overwegende dat eene stipte en nauwkeurige inachtneming van voormelde volkenrechtelijke grondbeginselen van aard blijkt eene onpartijdige en rechtvaardige naleving mede te brengen van de onzijdige houding welke zekere Staten hebben aangenomen tegenover de wettelijke Spaansche regeering en hare politieke tegenstanders;

Overwegende, dat, zooals beroeper aanvoert, de oorspronkelijke eisch ertoe strekt een soevereine Staat aan eene vreemde rechtsmacht te onderwerpen, ten einde de politieke schikkingen, door hem op zijn grondgebied, opzichts het litigieus stoomschip getroffen, te bestrijden;

Overwegende dat, door het toestaan van dien eisch, de eerste Rechter zijne rechtsmacht heeft overschreden en zijne beslissing behoort nietig verklaard te worden; (Cfr. Verbr. 20 Sept. 1937, Pas. I, 239);

Aangezien in het vonnis, waarvan beroep, is aangehaald dat «noch de Spaansche Staat, noch de Spaansche Regeering zijn vertegenwoordigd geweest in den aanleg, beëindigd door het vonnis van 26 Mei 1937», — waartegen het derden verzet door Kapitein Murua was ingesteld geweest; «dat Kapitein Garcia het niet vertegenwoordigde; dat bij gebrek aan vermelding van een lastgeving, de kapitein vermoed moet worden in eigen naam, partij in het proces te zijn geweest»;

Overwegende dat, zooals de feitelijkheden der zaak het in het licht stellen, bedoelde rechtsvoordring werd ingeleid overeenkomstig een geheim overleg tusschen partijen de Pinillos en Solis Garcia, en het opzettelijk is geweest dat, «noch in de inleidende dagvaarding dd. 25 Mei 1937, noch in de mondelinge besluiten, Garcia werd aangeduid met toevoeging van: handelende in zijne hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger van zijnen reeder, de Spaansche Staat of van «qualitate qua» of van eene andere dergelijke aanduiding voor eene lastgeving», alhoewel hij te Antwerpen, tegenover de derden, deed gelden dat «hij zich moest gedragen naar de bevelen van zijn centraal Staatsbewind, waartoe het schip behoort»;

Overwegende, overigens, dat de eerste rechter breedvoerig de stelling beantwoordt van Kapitein Murua die, als bevelhebber van het schip, aangesteld door de Spaansche Regeering, heeft beweerd dat het vonnis, waartegen verzet, dat een tusschen partijen gesloten accoord bekrachtigt, den vrijdom

van gerechtigheid aantast waarop de vreemde soevereine mogendheden het recht hebben aanspraak te maken;

Aangezien het bestreden vonnis van 27 Augustus 1937, op de dubbele beweegredenen steunt 1°) dat de Spaansche Staat of Regeering het schip gebruikte voor zuivere handelsdoeleinden, zoodat het tegenwoordig geschil behoort beslecht te worden overeenkomstig art. 3 der wet van 28 November 1928; 2°) dat de wijze, waarop de eigendom van het schip door de Spaansche Regeering verkregen werd, in strijd is met de beginselen van de «Belgische Internationale Openbare Orde», zoodat Kapitein Murua op geen vrijdom van rechtsmacht mag beroep maken;

Overwegende dat, moest zelfs ter zake geen rekening worden gehouden van den regel van vrijdom van gerechtigheid, dan nog zou de wet van 28 November 1928, bekend gemaakt op 11 Januari 1929, niet kunnen toegepast worden;

Aangezien, inderdaad, luidens den titel zelf van vermelde wet, deze tot doel heeft, ten aanzien van den Staat en de particulieren, de schepen, aan den Staat toebehoorende, aan dezelfde regelen te onderwerpen als die neergelegd in het internationaal verdrag, te Brussel gesloten op 10 April 1926, betreffende de uitbating der schepen en het vervoer van ladingen en van passagiers;

Aangezien gedaagden in beroep voor het Hof verklaren dat niet de wet van 28 November 1928, bekend gemaakt op 11 Januari 1929, diende aangehaald te worden, maar wel die van 28 November 1928, bekend gemaakt op 1 Juni 1931, die het internationaal verdrag van Brussel, in dato 10 April 1926, bekrachtigt, met het doel de eenvormigheid tot stand te brengen van zekere regelen betreffende den vrijdom van rechtsmacht voor de Staatsschepen;

Overwegende dat eveneens dit verdrag ter zake buiten toepassing blijft, daar Spanje het niet bekrachtigd heeft; daarenboven, valt op te merken dat de internationale overeenkomst alleen betrekking heeft op de geschillen die de uitbating der vaartuigen en het vervoer hunner ladingen aangaat, maar niet op de betwistingen die kunnen oprijzen over den eigendom of het bezit der schepen;

Aangezien, zooals hierboven werd uiteengezet, het tegenwoordig geding over de geldigheid loopt van de overdracht van den eigendom van een schip, toebehoorende aan een Spaanschen onderdaan, en opgeëischt door de Spaansche Regeering, handelende in hoedanigheid van openbare macht, op haar grondgebied;

Aangezien de eerste Rechter in een zijner beweegredenen, heeft erkend dat «het onverheerschend politiek karakter van het (Spaansch) decreet, den verkregen rechtstoestand buiten het internationaal privaatrecht stelt, zoodat men, ter zake, voor een toestand staat die in de sfeer van het internationaal politiek recht verkregen is»;

Aangezien, nochtans, de beweegreden werd aangevuld met de beschouwing dat «die toestand op het Belgisch grondgebied niet kan erkend worden»,

daar « de wijze, waarop de eigendom van het schip verkregen is, in tegenstrijd voorkomt met de beginselen van de Belgische internationale openbare orde »;

Overwegende dat die beweegreden waarvan, overigens, de bestanddeelen onvereinigbaar voorkomen, eene onjuiste opvatting vertoonen van het aangevend begrip van de zoogenaamde internationale openbare orde;

Aangezien dit begrip is samengesteld uit zekere zedelijke, economische of ook politieke regelen of opvattingen, waarvan de inachtneming in een bepaalden Staat wordt beschouwd als zijnde onontbeerlijk tot het vreedzaam voortbestaan van de samenleving op het grondgebied, zoodat zij zich verzetten tegen de toepassing in dien Staat, *op het gebied van het internationaal privaatrecht*, van de toepassing van elke vreemde wet die, nochtans in principie en « in abstracto » krachtens dat recht hoeft bevoegd verklaard, maar waarvan de toepassing van aard blijkt, gelet op haren concrete inhoud, 't is te zeggen op den maatregel daarin vervat, bedoelde sociale regelen of opvattingen te schenden, en aldus de openbare territoriale orde te storen;

Aangezien, volgens het stelsel door beroepen vooruitgezet, de vreemde wet normaal bevoegd, en waarvan het zoogezegd Belgisch begrip van internationale openbare orde de toepassing zou uitsluiten, de Spaansche wet zou kunnen zijn, deze zijnde beschouwd, hetzij als wet van de vlag van het litigieus schip, hetzij als wet zijner territoriale ligging, op het oogenblik van de betwiste eigendoms-overdracht;

Aangezien, nochtans, anderzijds op te merken valt dat, volgens den eersten rechter en de beroepen, de normaal bevoegde wet zou zijn, niet eene vreemde wet, maar wel de Belgische wet van 28 November 1928, bekend gemaakt op 11 Januari 1929, of ook de Belgische wet van 28 November 1928, bekend gemaakt op 1 Juni 1931, waarvan hierboven gewag;

Overwegende dat, welke ook de verklaring hieromtrent van het bestreden vonnis moge zijn, men zich kan afvragen of de erkenning, door den Belgischen rechter, van een eigendomsoverdracht geschied in een vreemden Staat, tegenover een landgenoot van dien Staat, overeenkomstig de bevoegde vreemde wet, hoeft verhinderd te worden, uit reden van internationale openbare orde, in de veronderstelling dat de voorwaarden van die overdracht en de wijze waarop zij werd voltrokken, in strijd zijn met die bepaald door de Belgische *lex fori*;

Overwegende, echter, dat de oplossing die, betreffende de gestelde vraag, behoort gegeven te worden, ter zake van belang ontbloomt voorkomt, daar de nadruk hoeft gelegd te worden op den politieke aard van de betwiste eigendomsoverdracht;

Aangezien het inderdaad gaat, zooals de eerste

Rechter hetzelfde bekende, om een toestand die, door het overheerschend politiek karakter van het Spaansch decreet, buiten het internationaal privaatrecht gesteld en in de sfeer van het internationaal politiekrecht verkregen is;

Overwegende dat het juist die kenmerking is die alle beschouwingen over de internationale openbare orde uitsluit, daar zij ten voordeele van beroeper Murua, vertegenwoordiger van de Spaansche Regeering, den vrijdom van rechtsmacht rechtvaardigt, waardoor noch eene vreemde, noch eene Belgische wet door den Belgischen rechter kan worden toegepast;

Aangezien de overwegingen, hierboven, er toe leiden het derden verzet, dat door kapitein Murua werd ingesteld tegen het bemiddelend vonnis door de Rechtbank van Koophandel, te Antwerpen, in dato 26 Mei 1937 uitgesproken, en waarvan de ontvankelijkheid niet is betwist, gegrond te verklaren zoowel ten aanzien van Solis Garcia als van reeder de Pinillos (zaak nr 15, 725);

Aangezien, hoofdens gelijkkluidende beweegredenen, het derden verzet ingebracht tegen dat vonnis door Ruiz Ricardo en consoorten, deel uitmakende van de bemanning van het litigieus schip, in dienst zijnde van de Spaanschen Staat, behoort gegrond te worden verklaard; (zaak nr 15, 726);

Om die beweegredenen, het Hof, alle andere besluiten verwerpende, gehoord den Heer Advocaat-Generaal Leperre in zijn uitsluitend advies, in openbare zitting gegeven, ontvangt de beroepen en er over recht doende, verklaart gegrond het derden verzet, ingesteld door beroeper Murua, alsook dat ingebracht door Ruiz Ricardo en consoorten, tegen het bemiddelend vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, in dato 26 Mei 1937;

zegt voor recht dat de Rechtbank niet vermocht recht te spreken over den oorspronkelijken eisch strekkende tot de uitdrijving van kapitein en bemanning ten dienste van den Spaanschen souverainen Staat;

Verklaart nietig en niet vatbaar voor eenig gevolg, om reden van machtoverschrijding, het vonnis waartegen beroep van 27 Augustus 1937;

Verwijst gedaagden in beroep in al de kosten van eersten aanleg en van beroep.

2e ARREST

3e Kamer. — 17 Januari 1938.

Voorzitter : M. De Vos.

Raadsheeren : MM. Delvaux en Loppens.

Adv. Gen. : Mr Leperre.

Pl. : Mrs Lilar en Rolin t/ Van de Vorst.

KORTGEDING. — BEVOEGDHEID VAN DEN HEER VOORZITTER DER RECHTBANK VAN EERSTEN AANLEG.

De heer Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg is niet bevoegd de ten uitvoerlegging te schorsen van een vonnis der Rechtbank van Koophandel uitvoerbaar verklaard niettegenstaande beroep. Art. 459 van

het Wetboek van burgerlijke rechtspleging verbiedt zelfs aan het Hof dergelijke maatregel te nemen.

de Pinillos t/ Saez Marua en cons.

Aangezien het bevel van den heer Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, in dato 30 Juli 1937, waarover beroep, de uitvoering belet van het vonnis uitgegeven door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, in dato 26 Mei 1937, zoolang er niet definitief zou gevonnist worden over het derden-verzet ingesteld tegen voormeld vonnis;

Aangezien bedoeld derden-verzet werd afgewezen door een vonnis van 27 Oogst 1937;

Aangezien een later bevel van den Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg in dato 20 September 1937, de bewoordingen van het vorig bevel uitlegt in dezen zin dat het vonnis van 26 Mei 1937 niet mag worden uitgevoerd, zoolang er niet, in hooger beroep, uitspraak is gedaan geweest over het derden-verzet;

Aangezien het vonnis van afwijziging, van 27 Oogst 1937, door de Rechtbank van Koophandel uitvoerbaar is verklaard, niettegenstaande beroep en zonder zekerheidstelling;

Overwegende dat, met gegronde reden, beroeper aanvoert dat de heer Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg het recht niet had de tenuitvoerlegging van het uitvoerbaar verklaard vonnis te verhinderen, daar, naar luid van artikel 459 Wetb. Burg. Rechtsw., zelfs het Hof van Beroep niet vermag die uitvoering uit te stellen;

Overwegende dat het door beroeper bestreden bevel van 30 Juli 1937 hoeft beschouwd te worden als zijnde uitgelegd door het bevel van 20 September 1937, zoodat beide beschikkingen voorkomen als makende een geheel uit, het eerste bevel hebbende de beteekenis en de draagwijdte er aan gehecht door het tweede;

Om die beweegredenen,

Het Hof, alle andere besluiten verwerpende, gehoord de heer Advokaat Generaal Leperre, in zijn eensluidend advies in openbare zitting gegeven, ontvangt het beroep, verklaart het gegrond;

Vernietigt, dienvolgens, het bestreden bevel, zoolals dit werd verklaard door het later bevel van 20 September 1937; verwijst gedaagden in beroep in de kosten.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD!!!**

129

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 7 December 1937.

Voorzitter : M. Poll.

Raadsheeren : MM. Verhulst en de Poortere.

Adv. Gen. : M. Lesaffre.

Pleiter : Mr Maes.

RECHTSPLEGING. — VERGISSING IN REDAKTIE IN ARREST. — WIJZIGING OF RECTIFICATIE DOOR TWEEDDE ARREST. — VRAAG VAN OP. MIN. NIET ONTVANKELIJK.

Het behoort het Hof niet onder voorwendsel van interpretatie, een arrest, dat bij vergissing de voorwaardelijkheid toekent, zoowel voor de gevangenisstraf als voor de fiscale boete, te wijzigen of te rectificeren met, bij een tweede arrest, te verklaren dat de voorwaardelijkheid zich alleen beperkt tot de uitgesproken gevangenisstraf.

Op. Min. en Belg. Staat t/ Meyers-Wauters.

Gedagvaard ten einde te hooren verklaren dat de voorwaardelijke veroordeeling toegekend aan beklaagde Meyers Louis en Wauters Jozef, bij arrest van 7 Juni 1937 zich enkel zal uitstrekken tot de uitgesproken gevangenisstraf en niet tot de fiskale boete;

Gehoord den heer Voorzitter Poll in zijn verslag gedaan ter openbare zitting;

Gehoord de beklaagden in hunne middelen van verdediging alsook Mr Maes, hun raadsman, advocaat te Mechelen;

Gehoord in zijnen eisch de heer Lesaffre, advocaat-generaal;

Overwegende dat Meyers Louis en Wauters Jozef gedaagd zijn geweest door den heer Prokureur Generaal om te verschijnen voor het Hof van Beroep ten einde het arrest geveld op 7 Juni 1937 tegen hen uitgesproken te zien wijzigen;

Overwegende dat vermeld arrest, in zijn beschikend gedeelte meldt « dat het tegenwoordig arrest, d.d. 7 Juni 1937, uitgenomen voor de kosten niet zal uitgevoerd worden voor hetgeen Meyers L. en Wauters J. aangaat, indien zij gedurende een termijn van 5 jaar te rekenen van heden niet verwezen worden uit hoofde van misdaad of wanbedrijf;

Overwegende dat buiten twijfel is dat de voorwaarde alleen kon toegepast worden, wat de gevangenisstraf betreft;

Overwegende nochtans dat het aan het Hof niet behoort, onder voorwendsel van interpretatie, het arrest van 7 Juni 1937 zooals het bij vergissing is geacteerd geweest, te wijzigen of te rectificeren, met thans te verklaren dat de voorwaarde zich alleen beperkt aan de uitgesproken gevangenisstraf.

Om deze redenen:

Het Hof, verklaart het Openbaar Ministerie niet ontvankelijk in zijn vordering, zegt dat, de gerechtskosten ten laste zullen blijven van den Staat.

130

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

22 December 1937.

Voorzitter : Mr Verstraete.
Op. Min. : Mr Dyckmans.

1. INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT. — VREEMDE STATEN. — RECHTSBEKWAAMHEID. — UITBREIDING TOT ERKENDE STAATSORGANISMEN.
2. INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT. — CAUTIO JUDICATUM SOLVI. — PORTUGAL.

1. *De erkenning van een Staat, sluit in zich de erkenning van zijn rechtsbekwaamheid en bijzonder van zijn bekwaamheid om in rechte te staan; zij strekt zich uit tot de Staatsorganismen welke er deel van uitmaken.*
2. *De openbare diensten afhankelijk van vreemde erkende Staten zijn onderworpen aan dezelfde regelen als de fysieke personen om in burgerlijke zaken hunne rechten te doen gelden, dus ook in principieel aan de door art. 16 van het wetboek van burg. rechtspl. voorzien cautio judicatum solvi; deze laatste wordt niet vereischt van Portugeesche onderdanen.*

Instituto do vinho do porto en Op. Min. t/ Siemons.

Rechtdoende op de besluiten van de Burgerlijke Partij :

Aangezien het blijkt uit de door de Burgerlijke Partij voorgebrachte oorkonden, en namelijk uit de Portugeesche decreet-wet n° 26759 van 8 Juli 1936, aangevuld door de decreet-wet van 22 Oogst 1936, dat het «instituto do Vinho do Porto» een officieel orgaan is van het Ministerie van Handel en Nijverheid van de Portugeesche Republiek.

Aangezien de erkenning van een Staat de erkenning van zijn rechtsbekwaamheid en bijzonder van zijn bekwaamheid in rechte te staan insluit: (Rolin droit inter, priv. T. I n° 29, bl. 168); dat de erkenning van een Staat zich uitstrekt tot de staatsorganismen welke er deel van maken.

Dat die burgerlijke personen er erkend zijn, krachtens het volkenrecht terzelfder tijd als de vreemde Staten waarvan ze afhangen (De Paepe B. J. 1902, bl. 98, Etude du droit d'ester en justice des personnes civiles, publiques ou d'utilité publique, Cass. 22 Juli 1847, B. J. kol. 1065. Cass. 8 Juni 1849 B. J. kol. 229. Brussel, 23 Januari 1882, Pas. 82, II, bl. 160. Arminjon Precis de droit privé n° 184, bl. 391. Pouillet Dr. intr. Priv. 1928, n° 199 tot 203.

Aangezien de vreemde Staten eens erkend, de openbare diensten welke ervan afhangen, onderworpen zijn aan dezelfde regelen als de fysieke personen om in burgerlijke zaken hunne rechten te doen gelden (Studie van De Paepe reeds aangehaald not. 102) dat ze bijgevolg in principieel onderworpen zijn aan de door art. 16 van het W. B. van burgerlijk procesrecht vastgesteld verplichting een borg van he tgewijsde «caut. judicatum solvi» te storten dat echter tengevolge van art. 17 van het verdrag van Den Haag in dato 17 Juli 1905, goedgekeurd door de wet van 20 Mei 1909, geen zekerheidstelling mag geëischt worden van de Portugeesche onderdanen.

Aangezien bijgevolg de door betichte tegen de

aanstelling der Burgerlijke Partij opgeworpen middelen van niet ontvankelijkheid dienen afgewezen te worden.

Aangezien wat de schade betreft, dat dient opgemerkt dat de betichte slechts vervolgd werd wegens de op den 8 Juni 1937 bedrevene wanbedrijven en de Rechtbank dus niet bevoegd is om over de schade te oordeelen spruitende uit de beweerde vroegere feiten.

Aangezien de door de Burgerlijke Partij geleden schade zullen voldoende vergoed worden door het toekennen van 1000 frank en de afkondiging van het vonnis op de hiernabepaalde wijze.

Om deze redenen:

De Rechtbank verklaart de vraag ontvankelijk, en rechtdoende ten gronde, veroordeelt betichte om aan de Burgerlijke Partij te betalen de som van 1000 frank met de gerechtelijke intresten, en kosten 110,50 frank;

Beveelt de publicatie van het vonnis bij uittreksel in een dagblad ter keuze der burgerlijke partij en ten koste van betichte, maar bepaalt deze op hoogstens 250 frank.

Verklaart de kosten verhaalbaar tegen enkele voorlegging van het kwijtschrift.

131

VREDEGERECHT TE MECHELEN (ZUID)

10 December 1937.

Vrederechter : M. Van den Hende.
Pleiters : Mters Van Dievel en Olbrechts.

BESTUURLIJK RECHT. — WEGENIS TOEGANKELIJK VOOR PUBLIEK. — GEMEENTEWEGENIS. — POLITIERECHT DER GEMEENTE. — WATERLEIDING. — ARTIKEL 544 B. W.

De straten, straatjes, doorlopende wegeltjes getrokken doorheen private eigendommen en welke uitkomen op den openbaren weg in steden en dichtbebouwde gedeelten van de buitengemeenten, moeten aanzien worden als deel uitmakende van de gemeentewegenis waarover het politierecht der gemeente zich uitstrekt van 't oogenblik dat zij een openbaar karakter dragen. Dit laatste is voldoende bepaald door het bestendig mogelijk verkeer, zelfs door voetgangers alleen. De gemeentelijke politiemacht begrijpt alles wat de veiligheid van den voorbijganger betreft zooals de reiniging, verlichting, het wegnemen der hinderpalen, enz. In de eerste plaats wordt zij gediend door gezondheidswerken waartusschen de waterleiding een overwegend belang heeft.

De eigenaar van een wegeltje, toegankelijk voor het publiek moet derhalve gedoogen dat de gemeente de waterleiding er in aanbrengt. Dit stelt een last daar, voorzien door artikel 544 B. W.

Geys t/ Stad Mechelen.

Aangezien de vordering ertoe strekt volgens de bewoordingen der dagvaarding «de zaken te herstellen in hunnen vroegeren staat... en bij gebrek van hetzelfde te doen, den aanzoeker te hooren machtigen

de werken te doen uitvoeren op de kosten der Stad Mechelen en deze te veroordeelen tot de betaling eener schadevergoeding van 2.00 fr. met intresten en kosten.»

Aangezien de Stad Mechelen, waterleidingsbuizen heeft geplaatst in een ouden veldweg, die doodloopt langs de eene zijde en langs de andere zijde uitloopt in de Koolstraat;

Aangezien aanlegger langsheen dien weg eene reeks huizen heeft gebouwd en deze heeft verhuurd.

Aangezien hij beweert dat de Stad Mechelen op zijnen privaten eigendom wederrechtelijk eene loopgraaf heeft gedolven om er waterleidingsbuizen in te plaatsen;

Aangezien hij thans de Stad Mechelen wil doen veroordeelen deze buizen weg te nemen;

Aangezien deze toestand het onderzoek vergt der drie volgende punten :

- 1) behoort zulk wegeltje tot de gemeentewegens?
- 2) strekt de politiemacht van de gemeente er zich over uit?

- 3) welke is de draagwijdte van die politiemacht?

Aangezien de wet van 1 Februari 1844 gewijzigd door de wetten van 15 Oogst 1897 en 28 Mei 1914 in art. 1 beschikt, dat de straten, straatjes, doodlopende wegeltjes, getrokken doorheen private eigendommen, en welke uitkomen op den openbaren weg in steden en dichtbebouwde gedeelten van de buitengemeenten, moeten beschouwd worden als deel uitmakende van de gemeentewegenis.

Aangezien dus het politierecht der gemeente zich uitstrekt over straatjes, doodlopende wegeltjes, getrokken doorheen privaten eigendom (Cass. 23 Febr. 1874. Pas. 1, 163 B. J. 442; Cass. 14 Jan. 1907. Pas. 1, 90);

Aangezien het moet uitgemaakt worden of het wegeltje uitlopende op de Koolstraat werkelijk een openbaar karakter draagt;

Aangezien het ontegensprekelijk vaststaat dat langsheen dit wegeltje een tiental bewoonde huizen staan, dat de leden der familiën welke die huizen bewonen er regelmatig doorgaan; dat trouwens eenieder die die familiën wil bezoeken, hetzelfde recht van doorgang heeft; dat insgelijks de boodschappers, le leveranciers, in een woord al degenen die in betrekking staan of willen komen met de huurders dier huizen of hunne familieleden, het wegeltje noodzakelijk moeten ontleenen.

Aangezien het bestendig mogelijk verkeer in dit wegeltje alleen zelfs voor voetgangers, er een openbaar karakter aan hecht en dat het bijgevolg deel uitmaakt van de gemeentewegenis, in den zin van art. 1 der wet van 1 Februari 1844;

Aangezien de gemeentelijke politiemacht begrijpt, volgens de termen van art. 3, 1° van titel XI, der wet van 16-24 Oogst 1790 alles wat de veiligheid betreft van den voorbijganger in de straten, op de kaaien en de openbare plaatsen; dat deze veiligheid begrijpt de reiniging, verlichting, het wegnemen der hinderpalen, der afbraak, of herstelling der bouwvallige gebouwen, het verbod aan vensters of andere gedeelten der gebouwen uitstallingen te doen die door het vallen zou schaden; dat deze veiligheid ook begrijpt het verbod iets te werpen dat zou kwet-

suren, schade- of hinderende uitwasemingen veroorzaken;

Aangezien deze termen algemeen zijn en de openbare veiligheid in de eerste plaats gediend wordt door gezondheidswerken, waartusschen de waterleiding een overwegend belang heeft.

Aangezien de Stad Mechelen, slechts gebruik heeft gemaakt van hare politiemacht, rakende de openbare gezondheid; met in het wegeltje bewoond door een zeker aantal huishoudens, de waterleiding aan te brengen;

Aangezien het privaat eigendomsrecht beperkingen moet ondergaan in het belang der openbare gezondheid en veiligheid; dat zulke beperkingen geenszins het karakter draagt van onteigening maar slechts een last van het eigendom is, voorzien in art 544, van het B. W.;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, wijzen aanlegger af van zijnen eisch en stellen de onkosten ten zijnen laste.

Verleenen akte aan aanlegger dat hij zijne vraag schat op twee duizend frank in ieder harer deelen.

132

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

KONINKLIJK BESLUIT VAN 13 NOVEMBER 1937.
— GEMEENTEREGLEMENT. — RADIODISTRIBUTIE. — ERFDIENSTBAARHEID.

Een gemeenteraad is niet gerechtigd een erfdienstbaarheid op te leggen aan private eigendommen ten einde de radiodistributie te bevorderen. Zulks kan enkel geschieden door een wet.

De radiodistributie kan niet beschouwd worden als een openbare dienst, noch gerangschikt onder de diensten van algemeen nut.

LEOPOLD III,

Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Gelet op de beslissing dd. 2 Augustus 1937, op het provinciaal bestuur den 12 derzelfde maand ingekomen, waarbij de gemeenteraad van Antwerpen een wijziging aan artikel 617 van den Codex der gemeentelijke politieverordeningen heeft goedgekeurd, er toe strekkende de eigenaars te verplichten de aanhechting van draden der radiodistributie aan de gevels van hun eigendommen, palende aan den openbaren weg, te gedoogen;

Gelet op het besluit van den heer gouverneur der provincie Antwerpen d.d. 19 Augustus 1937, houdende schorsing van de tenuitvoerlegging van bovenvermelde beslissing;

Gelet op het besluit der Deputatie van den provinciaal raad dd. 26 Augustus 1937, tot handhaving van bewuste schorsing, waarvan de redenen aan den gemeenteraad in vergadering van 4 October 1937 zijn bekend gemaakt;

Gelet op het beroep door den gemeenteraad tegen voormelde besluiten ingediend;

Overwegende dat bij betrokken beslissing een erfdienstbaarheid aan private eigendommen wordt opgelegd, wat slechts bij een wet of krachtens een wet kan worden uitgeschreven;

Overwegende dat de wetgeving en de algemeene re-

geling in zake radiodistributie verre van het opleggen van erfdienstbaarheden te voorzien of toe te laten, de eigendomsrechten uitdrukkelijk heeft gevrijwaard, zooals n.l. blijkt uit art. 3 par. 6 van het Koninklijk Besluit van 12 November 1934 waarbij wordt bepaald dat de machtiging tot radiodistributie enkel verleend wordt onder voorbehoud der rechten van private personen wat betreft het benutten door den doorgever van het privaats domein, alsmede uit art. 3 van het ministerieel besluit van 13 November 1934 waarbij den houder van de machtiging wordt opgelegd zich de noodige toelatingen aan te schaffen, voor het aanleggen van geleiders en van steunpunten, bij de personen die het recht hebben over het erf te beschikken;

Overwegende dat de gemeenteraad, waar hij bewuste erfdienstbaarheid oplegt, een beslissing getroffen heeft welke het algemeen belang krenkt;

Overwegende dat het feit dat een der zeven paren draad van den kabel voor de radiodistributie voorzien ten dienste der stad zal gesteld worden, niet volstaat om aan het geheel der inrichting van radiodistributie het karakter van openbaren dienst te geven, noch om het te rangschikken onder de diensten van algemeen nut;

Overwegende, daarenboven, dat betrokken verordening, in strijd zijnde met de bepalingen van voormelde besluiten d.d. 12 en 13 November 1934, de gemeenteraad hierbij het uitdrukkelijk verbod, bij art. 78 par. 2 der gemeentewet opgelegd, overtreden heeft;

Gelet op artikelen 86 en 87 der gemeentewet;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. — Bovenvermelde beslissing van den gemeenteraad van Antwerpen d.d. 2 Augustus 1937 wordt vernietigd.

Melding hiervan dient gemaakt in het notulenboek van den gemeenteraad op den kant der vernietigde akte.

Art. 2. — Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 13 November 1937.

BIBLIOGRAPHIE

Dr. H. DECKX. — Hoe zorgen geneeskunde en wet voor de krankzinnigen van geest. (Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding, nr. 9, Verhandeling 356. — N. V. Standaard-Boekhandel, 1937.)

In de belangrijke serie der uitgaven van de Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding is een verhandeling verschenen van de hand van Dr Deckx, zenuwarts te Antwerpen, betreffende het vraagstuk van de geesteskrankheid in verband met het recht.

Na eerst enkele historische bijzonderheden te hebben medegedeeld over de ontwikkeling van de psychiatrische wetenschap in het verleden behandelt de schrijver de tegenwoordige stand van het vraagstuk der krankzinnigheid in de medische wetenschap. Hij geeft een zeer klare uiteenzetting van de indeeling der verschillende gevallen die zich in de praktijk kunnen voordoen.

Hierop volgen twee hoofdstukken waarin respectieffelijk wordt uiteengezet wat de geneeskunde doet voor den kranke van geest en welke maatregelen de wetgever tegenover hem neemt.

De schrijver geeft ons een historische uiteenzetting betreffende de krankzinnigenverpleging en schetst ons

den hedendaagschen toestand van dit zoo belangrijk sociaal probleem.

Daarna behandelt de auteur de verschillende wetten die achtereenvolgens het vraagstuk van de krankzinnigheid hebben geregeld en behandelt hij de uitvoering de maatregelen die voor de toepassing van deze wetten werden genomen.

Het werk eindigt met een degelijke uiteenzetting van de voornaamste beginselen der wet van 1930 op het sociaal verweer.

Deze verhandeling is een uitstekende samenvatting van alle vraagstukken die de geestelijke abnormaliteit betreffen.

BALIELEVEN

VLAAMSCH PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE VAN BRUSSEL

Op Maandag, 17 Januari l.l., hield het Vlaamsche Pleitgenootschap een algemeene vergadering in de eerste Kamer van het Hof van Beroep.

Als voordrachtgever trad op, Mr René Victor, advocaat te Antwerpen, hoogleeraar te Brussel, hoofd-opsteller van het Rechtskundig Weekblad en leider van de Vlaamsche Rechtskundige Bibliotheek.

De Voorzitter onderlijnde het groot aktueel belang van het onderwerp en wees op de vruchtbare bedrijvigheid van den voordrachtgever, wiens werkzaamheid staat in den dienst van volk en recht.

Mr René Victor handelde over de verhouding tusschen : « VOLK EN RECHT ».

De begrippen « Volk en Recht » zijn als het ware de twee polen van ons eigen wezen. De verhouding tusschen « Volk en Recht » is het probleem dat zich, vooral op dit oogenblik, stelt voor het geweten van elken jurist, die zijn maatschappelijke plicht wil vervullen.

Deze begrippen beheerschen ons leven.

Terwijl wij eenerzijds, willens nillens door heel ons wezen verbonden blijven aan ons volk, begrip van geweldige beteekenis, stelt zich anderzijds het begrip recht, het doelwit van ons handelen, het lichtbaken aller tijden.

Een pijnlijke tweespalt is den laatsten tijd ontstaan tusschen volk en recht. De vraag naar de prioriteit stelt zich met een scherpte die oorzaak kan zijn van kommervolle tijden.

Voor al sedert den oorlog 1914-18 is het conflict zeer scherp op den voorgrond getreden en men heeft (zie Ierland, Tsjecho-Slovakije, Polen) moeten vaststellen dat het gevoel van samenhoorigheid dat een volk samen snoert een kracht is van onzegelijke beteekenis.

Tegenover de traditioneele opvatting van rechtsgemeenschap werd gesteld de volksgemeenschap, tegenover den rechtsstaat, den volksstaat.

Voor de oude democratieën, waarbij aanleunt de interntionale communistische actie, is het rechtsideaal de welvaart van het individu. Theoretisch althans is voor hen de absolute vrijheid van het individu de hoogste wet.

Voor de nieuwe nationalistische opvattingen (hun aanhangers vindt men vooral in Duitschland en Italië), waarbij de staat zooveel mogelijk het begrip volksgemeenschap moet dekken, is het welzijn van volk de hoogste wet.

Voor de voorstanders van de abstracte rechtsorde, beheerscht het recht den Staat, en moet de Staat de best mogelijke rechtorde scheppen voor het individu ; voor de theoretici van het nationalisme beheerscht de

Staat, die de drager moet zijn van alle volkseigenschappen, het recht, en is het individu slechts een middel voor het staatsdoel.

Waar staan wij in dat geweldig conflict van rechts- en volksgemeenschap?

Welke opvatting is de juiste?

Kan de wetenschap ons geen licht brengen in deze duisternis? Bestaat er geen criterium dat ons veilig leiden zal in dezen doolhof?

Onze kultuurfilosofen voorspellen en brengen weinig goeds. Een Spengler, een Benda, een Huizinga schrikken bij de deemstering der zielen.

En toch dient er gezocht naar de ware verhouding.

Zonder zich te mengen in de byzantijnsche discussies nopens de begrippen, volk, staat, natie, onderzoekt spreker dan vervolgens de grondslagen van de nationaliteit, waarin men de geestelijke elementen (vooral de taal) dooreengestrengeld vindt met de materiele elementen (vooral de bodem).

Hij onderzoekt vervolgens de huidige opvattingen van het recht in zijn verhouding tot het volk. Hij schetst de evolutie van het recht in de 19de eeuw, dat streefde naar abstracte normen, waarbij inhoud en vorm werden gescheiden, en gaat de reactie na die het vooral in Duitschland uitlokte.

Bij de reactie wordt het principe der wettelijkheid vervangen door het principe der legitimiteit: alleen dat is recht wat nuttig is voor de volksgemeenschap.

Waar ligt de waarheid? Moeten wij het houden met het rationeele recht, dat zich abstraheert en los is van alle politieke, sociologische, metaphysische en theologische beschouwingen of met het volksrecht, dat zijn norm toetst aan het volksgeweten (das Volksempfinden) en waarbij alle geschreven rechtsregelen overbodig worden.

Geslingerd tusschen deze twee uitersten brengt de sociologie ons zekere elementen die ons toelaten aan beide theorieën het deel dat goed is te ontleenen.

De begrippen «Gemeinschaft» en «Gesellschaft» dienen te worden verzoend met elkaar.

Met de volksgemeenschap, die zich alleen steunt op de fundamentele en oorspronkelijke sociologische verhoudingen, (waarbij de familie, dit is de natuurlijke gemeenschap, als basis dient genomen), zoowel als met de rechtsgemeenschap (die het alleen houdt met de op rationeele noodzakelijkheid gesteunde «Gesellschaft», (de Staat), moet rekenschap worden gehouden.

In een verstandhouding van beide ligt de oplossing.

De Staat mag nooit de volksgemeenschap krenken, want zulks wrekt zich: de Staat is niet het product van de natuurlijke gemeenschap maar van de rede, het maatschappelijk verdrag.

De natuurlijke gemeenschap bestond vóór den Staat en deze moet er dan ook voor zorgen dat alle waarborgen worden verstrekt voor het uitleven van een zelfstandige cultuur.

De Staat is gelast met de belangenverzorging van de volksgemeenschappen die in zijn schoot leven, en dient deze te eerbiedigen, want desnoods zou het nationaal verzet, dat zich op het natuurlijk gevoel steunt, kunnen getuigen van een veerkracht van onmetelijke waarde.

De beklemdde atmosfeer die het gevolg is van de tweespalt tusschen volk en recht, zal alleen dan verdwijnen, wanneer volksgemeenschap en rechtsgemeenschap in een harmonische verhouding tot elkaar staan, verhouding die berust op den eerbied van de rechtsgemeenschap voor de natuurlijke volksgemeenschap.

De voordrachtgever werd uitbundig toegejuicht, door het selekt publiek, waartusschen wij aanstippen:

Mr E. De Keersmaeker, lid van den Tuchtraad, die den heer Stafhouder vertegenwoordigde; Mr Goddyn, Eerste Voorzitter van het Hof van verbreking; Mr

Hayoit de Termicourt, Procureur-Generaal bij het hof van Beroep; Mr Van de Kelder, Voorzitter van het Krijgshof; Mr Baron Gilson de Rouvieux, voorzitter der Rechtbank van Eersten Aanleg; Mr Ganshof Van der Meersch, Procureur des Konings; Heer Van Beers, Voorzitter der Rechtbank van Koophandel, Mr Van der Perre, Hoofdreferendaris der Rechtbank van Koophandel, Mr Salkin-Masse, Voorzitter van de Conférence du Jeune Barreau, de Raadsheeren: heeren Van Laethem en De Beus; de Rechters in de Rechtbank heeren Scheyvaerts, ondervoorzitter Paulsen, onderzoeksrechter Vullers, de Heeren Mommaerts en Havenith, eerste Substituut en Substituut van den Procureur des Konings, Mrs De Winde, Borginon, volksvertegenwoordigers, en Van Dieren, senator, Mr Van Overbeke, Hoogleeraar te Gent, e. a.

* * *

De Stagedoenersmaaltijd, die de eerste maal plaats had in het Restaurant «Au Roy d'Espagne», ging op Dinsdag, 25 Januari l.l., door in het Hotel «Albert I». Het was een zeer gezellig en welgeslaagd samenzijn.

* * *

Op Dinsdag, 2 Februari a.s., ten 20 ½ uur, zal de heer K. Huysmans, Voorzitter der Kamer van Volksvertegenwoordigers in de Eerste Kamer van het Hof, een voordracht houden met als onderwerp: «De Staat tegenover de Gemeente».

Het lijkt geen twijfel of deze voordracht zal een grooten bijval genieten.

TIJDSCHRIFTEN

DE GEMEENTE. — Nr 12. — Practisch commentaar in zake gemeentewet. — Raadplegingen. — Wetgeving. — Rechtsleer. — Rechtspraak. — Boeken-nieuws.

HET LEVEN OP T' KANTOOR. — Nr 2. — December 1937. — Bepaling van de rechten der verschillende dragers van aandelen in geval van vereffening. — Betaling der belastingen. — Brievenbus of kleine raadplegingen. — Flitsen van het Parijsch Organisatie-Congres. — Fotografische reproductie op kantoor. — Leidraad bij de studie van het Belgisch Handelsrecht. — Loonboekhouding (met bijhorende modellen). — Nieuwe fiscale verplichtingen. — Nieuwigheden in kantooruitrusting. — Nijverheidsboekhouding. — Verzekeringen in verband met Boekhouding en Fiscus.

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 3. — 15 Januari 1938. — Mr G. E. Langemeijer: Het strafrecht en de benadeelde (II, slot). — Mr J. A. E. Buiskool: Ambtenarenrechtspraak en Administratieve rechtspraak.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 1. — 10 Januari 1938. — De conjunctuurstand in België. — Economisch leven. — Fiscale rubriek.

JOURNAL DES TRIBUNAUX. — Nr 3518. — 16 Januari 1938. — M. Laloire: Le pouvoir exécutif et le pouvoir législatif.

DEUTSCHES RECHT. — Nr 1/2. — 15 Januari 1938. — Geleitwort, Dr. F. Frank. — Volk, Gesetz und Recht, Dr. Noack. — Die Judengesetzgebung. — Friedrichs des Groszen, Dr. Deeg. — Vorbildung und Bevölkerungspolitik, Mieth. — Die studentische Disziplinar- und Ehreordnung, Dr. Sandberger. — Miszbrauch des Erfinderrechts, Oelenheinz. — Besteuerter Gemeinschaftsgeist, Dr. Wacke. — Die Anführungsweise von Rechtsquellen, Dr. Hartrodt. — Aus Forschung und Lehre. — Rechtspolitik in der Praxis. — Kritische Umschau. — Blick in die Zeit. — Neues Recht im Gesetz. — Schrifttum.